

Sprawozdania {WkiRDS}

№ 1

PIERWSZEJ KATEDRY

Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie

Wydanie „startowe” za lata 2005–2012

Spis treści

Na początek | 3

Specyfika Katedry Konserwacji
i Restauracji Malowideł Ściennych | 4

Pracownia Projektowania
Konserwatorskiego | 7

Pracownia Dokumentacji | 8

Realizacje konserwatorskie | 10

Akcje ratunkowe | 27

Prace naukowe | 33

Działalność naukowa i popularyzatorska
pracowników katedry | 35

Kronika | 39

Jubileusze | 39

Wspólnie dla ratowania
piękna przeszłości | 42

Za-chowane | 44

Redakcja:
pracownicy Katedry Konserwacji
i Restauracji Malowideł Ściennych
WKiRDS ASP w Krakowie

Fotografie z archiwum
Katedry Konserwacji
i Restauracji Malowideł Ściennych

Projekt i opracowanie graficzne:
Magdalena Podsiadło

Na początek

prof. Edward Kosakowski

Optymalny obieg informacji jest dziś podstawowym warunkiem skutecznego działania. Gdy działanie jest wielokierunkowe, gdy w tym samym czasie, równolegle, podejmujemy wiele inicjatyw, ilość informacji lawinowo rośnie. Kilkanaście, czy nawet jeszcze kilka lat temu do pełnej wymiany informacji wystarczyły spotkania w katedrach, Rady Wydziału czy semestralne zebrania wszystkich pracowników. Każdy z nas miał pełny obraz tego, co dzieje się na Wydziale, kto nad czym pracuje, jakie są bliższe i dalsze plany. Obecnie, mimo gwałtownego rozwoju technik informatycznych poziom wzajemnej komunikacji raczej się obniżył. Zbiór informacji możemy wprowadzić dowolnie powiększać ale nie mamy sprawdzonego narzędzia do ich porządkowania. Wiele razy, po kilku godzinach obrad Rady Wydziału, zrezygnowałem z przedstawienia informacji o bieżącej pracy Katedry widząc, że szanse na ich zarejestrowanie są minimalne. Zbyt dużo spraw, za mało czasu, za mało skupienia. Wypełniamy wprowadzić co roku karty informacyjne, dziekan sporządza roczne sprawozdania, ale tam informacja zebrana jest raczej pod kątem przydatności do różnorodnych rankingów i statystyk. Na merytoryczne podsumowanie, na wspólne zastanowienie się nad rezultatem rocznych działań właściwie nie ma miejsca nigdzie, bo końcoworoczny przegląd też, z konieczności, ma ograniczone ramy czasowe. Skutek jest taki, że często niezauważone pozostają nowe inicjatywy, nie są wykorzystane zebrane doświadczenia, niepełna jest ocena indywidualnego zaangażowania. Dla sprawnego funkcjonowania Katedry niezwykle istotne jest dotarcie z informacją o jej pracach do wszystkich studentów Wydziału. Przekłada się to w praktyce na ilość i tematykę prac magisterskich, na poziom zainteresowania studiami doktoranckimi, a także na bardziej świadome korzystanie z możliwości edukacyjnych w ramach poszczególnych przedmiotów.

Przedstawione wyżej powody skłoniły nas do podjęcia próby sporządzania okresowych sprawozdań z działalności Katedry Konserwacji i Restauracji Malowideł Ściennych w bardziej rozbudowanej

W I Katedrze wszyscy patrzą na świat przez różowe okulary; wzrok Szefa zawsze sięga o krok dalej... (czyżby 4 wymiar?)

formie. Zebrany materiał można będzie wykorzystywać do celów promocyjnych i sprawozdawczych, a przede wszystkim informacyjnych. Ponadto sprawozdania będą rodzajem ilustrowanej kroniki. Jak brakuje takich materiałów przekonujemy się dopiero wówczas, gdy trzeba opracować teksty wspomnieniowe czy historyczne.

W założeniu zasięg publikacji ograniczony jest do naszego Wydziału, ale przez ewentualne umieszczenie fragmentów w internecie może mieć szerszy zasięg. Sprawozdania opracowywane będą pod koniec każdego roku akademickiego i udostępniane w formie elektronicznej, zaś na końcu każdej kadencji władz Wydziału może uda się drukować zbiorcze sprawozdanie w tradycyjnej formie. Oczywiście zależeć to będzie od wielu czynników i ewolucji samego pomysłu. Równie dobrze sprawozdania katedralne mogą stanowić rozdziały sprawozdań wydziałowych lub wchodzić w skład innych opracowań.

Pierwszy numer obejmuje okres ostatnich 6 lat. Redagowany był w pośpiechu, bowiem koncepcja zrodziła się zaledwie kilka tygodni temu. Nie zdążyliśmy więc wykorzystać w pełni wszystkich materiałów, a forma publikacji wymagać będzie dopracowania w przyszłości. Chcieliśmy jednak koniecznie zdążyć jeszcze w tym roku, aby w prak-

tyce sprawdzić tryb gromadzenia informacji oraz określić czas niezbędny do opracowania całości. Mamy nadzieję, że ten „roboczy” charakter nie będzie przeszkodą w percepcji treści a sprawozdanie przyczyni się do poprawienia obiegu informacji na Wydziale.

Specyfika Katedry Konserwacji i Restauracji Malowideł Ściennych

(dla przypomnienia pracownikom a uświadomienia studentom)

Oparcie procesu kształcenia o kontakt z obiektem zabytkowym jest charakterystyczne dla całego Wydziału ale w przypadku naszej Katedry znacznie bardziej rzutuje na tryb i organizację zadań dydaktycznych. Wynika to z rodzaju obiektów. Malowidła znajdują się w bliższym lub dalszym terenie, są związane z architekturą, mają określone funkcje, użytkownika, wiążą się z nim różne uwarunkowania techniczne. Nawet zajęcia prowadzone w pracowni są w dużej części powiązane z obiektami w terenie, do których w pewnym momencie trzeba się odnieść.

W naszej Katedrze bardzo niewielka część działań jest rutynowa. Powiązanie z obiektem zabytkowym sprawia, że każdy rok wymusza dostosowanie organizacji do aktualnych potrzeb i uwarunkowań, prawie każde zajęcia w terenie czy dyplom, to logistyczne wyzwanie. Trzeba tam dotrzeć, zapewnić dostęp do obiektu, rusztowania, zorganizować bezpieczne miejsce pracy, zakupić i dostarczyć materiały, a wcześniej trzeba uzyskać stosowne, wymagane prawem zezwolenia. Dzięki przychylności Kolegów z innych katedr możliwe są czasami okresowe przesunięcia w siatce godzin umożliwiające racjonalne komasowanie wyjazdowych zajęć. Te wszystkie potrzeby nie mają odbicia ani w organizacji, ani w budżecie Wydziału. Musimy znaleźć obiekt, załatwić sprawy formalne, wygospodarować czas i zdobyć pieniądze.

Do funkcjonowania w takiej rzeczywistości musieliśmy wypracować skuteczne metody działania. Własnymi siłami zastępujemy biuro konsultingowe, firmę konserwatorską, agencję reklamową a często również lobbystów.

Tryb zdobywania obiektów przedstawia się w skrócie następująco:

- W porozumieniu ze służbami konserwatorskimi, poszukujemy obiektów wymagających interwencji konserwatorskiej i zawierających problematykę interesującą ze względów dydaktycznych.
- W porozumieniu z właścicielem analizujemy możliwości finansowania prac, przygotowujemy wnioski, programy i załączniki merytoryczne niezbędne do starań o dotację lub inną formę dofinansowania.
- W ministerstwie, u władz samorządowych i konserwatorskich staramy się, w miarę naszych możliwości, zabiegać o poparcie wniosków.
- W przypadku uzyskania przez właścicieli środków na konserwację, przygotowujemy oferty a czasami stajemy do przetargów, jako Akademia.
- Z zadania określonego umową realizujemy w trybie ćwiczeń studenckich zakres zgodny z potrzebami programu nauczania. Pozostałe prace niezbędne do wywiązania się z umowy możemy realizować w ramach praktyk wakacyjnych lub w innym trybie (zlecenia, umowy o dzieło) odpowiednim do rodzaju prac.

Ta ostatnia faza wymaga dużej elastyczności w sprawach formalnych, księgowych i zaopatrzeniowych. Dzięki przychylności władz i administracji uczelni, a szczególnie pomocy i życzliwości pani Kwestor, pani Wicekanclerz i pana Krzysztofa Kleina udaje się realizować i rozliczać prace z maksymalną korzyścią dla Wydziału.

Uzależnienie od rynku konserwatorskiego generuje potrzebę tworzenia odpowiedniego wizerunku Wydziału na zewnątrz. Musimy dbać o nasze miejsce nie tylko jako naukowców kojarzonych z uczelnią ale również jako wykonawców prac konserwatorskich, bo od tego zależy dostęp do obiektów. W takim celu włączamy się w społeczne akcje ratownicze (głównie transfery), podejmujemy się darmowych konsultacji, pomagamy w planowaniu zadań władzom konserwatorskim i potencjalnym inwestorom. Jesteśmy użyteczni i staramy się tę użyteczność eksponować. Te działania również wymagają czasu, środków finansowych, zaangażowania pracowników. Nie przynoszą natychmiastowych efektów ale procentują w perspektywie kilku lat.

Tego typu obciążenia są nieuniknione i każdy, kto decyduje się na pracę w Pierwszej Katedrze ma tego

świadomość. Obciążenia pracowników nie liczymy i nie porównujemy w skali jednego roku. Zmienia się ono w rytmie wyznaczanym przez realizowane zadania. Wspomaganie działań Katedry nie ustaje nawet na emeryturze co udowadniają na co dzień prof. Maria Ostaszewska i prof. dr Władysław Zalewski do dziś intensywnie uczestniczący w życiu Katedry.

Na przyszłość

Na razie nic nie wskazuje na to, aby w najbliższej przyszłości uczelnie artystyczne były w pełni i bezpośrednio finansowane z budżetu państwa. Naturalną drogą wspomagania funkcjonowania i rozwoju jest realizowanie grantów naukowych i wszelkich tego typu projektów. Struktura Wydziału nie jest jednak w pełni dostosowana do maksymalnego wykorzystania tej drogi. Brak pionu naukowego i technicznego powoduje przerzucenie całego obciążenia na pracowników naukowo-dydaktycznych, co zdecydowanie zawęża możliwości. Powinniśmy więc równolegle ugruntować i rozwinąć wszystkie inne, wypracowane i sprawdzone metody wspomagania funkcjonowania Wydziału.

Oczywiste jest, że nie wszystkie katedry mają jednakowe możliwości wypracowania dodatkowych środków. Gdyby jednak w szeroko pojętej organizacji Wydziału uwzględnić ten aspekt działalności, to dodatkowe środki mogłyby zasilać wszystkie pracownie, a w części wspomagać również ogólnowydziałowe inwestycje.

Do czego powinniśmy dążyć w przyszłości aby sprawnie realizować program i zdobywać fundusze na utrzymanie Katedry czy Wydziału? Można to ująć w kilku punktach.

- Podjęcie działalności gospodarczej w ramach Wydziału (to trudniej) lub zewnętrznej jednostki powiązanej z Wydziałem.
- Utworzenie niewielkiej komórki administracyjno-technicznej (w ostatnich latach była to uniwersalna dr Anna Forczek).
- Stworzenie zaplecza technicznego (podręczne rusztowania, podstawowy sprzęt, transport) umożliwiającego zminimalizowanie kosztów, szczególnie w pracach przygotowawczych.
- Zmodyfikowanie organizacji dydaktyki pod

kątem ściślejszego powiązania z konserwowanymi obiektami.

Zalążki wszystkich tych elementów już są.

Wyliczając korzyści tej formy działalności, takie jak:

- dostęp do obiektów i prowadzenie dydaktyki w najkorzystniejszych warunkach,
- gromadzenie środków umożliwiających realizację zajęć nawet w przypadku braku bieżącego finansowania,
- możliwość zaoferowania studentom, dyplomantom i doktorantom pracy zarobkowej na okres wakacyjny pod fachowym kierunkiem,
- możliwość zaoferowania dodatkowej pracy pedagogom, choć ta forma ze względu na stałe zatrudnienie na Wydziale (ten sam zakład pracy) nie jest dla nich zbyt atrakcyjna,
- możliwość zlecania prac młodym absolwentom i przez to podtrzymywanie ich związków z Wydziałem.

Trzeba pamiętać również o dodatkowych obciążeniach.

W ostatnich trzech latach uzyskanie dostępu do obiektów wymagało napisania kilkunastu programów, kilkudziesięciu kosztorysów, kilkunastu wniosków o dofinansowanie, kilku ofert. Wiązało się to z kilkunastoma podróżami (w sumie ok. 8400 km), kilkoma spotkaniami w Krakowie z zaproszonymi przedstawicielami władz i inwestorów. Gdyby zsumować czas poświęcony tylko na wszystkie prace przygotowawcze w tym okresie, to wyniosłoby około 850 godzin, a więc prawie pół roku „statystycznego” pracownika zatrudnionego na pełny etat. A to przecież dopiero część zadania. Bez odpowiednich narzędzi strukturalnych i organizacyjnych trudno byłoby planować takie działania perspektywicznie. Trudno też przewidzieć jak rzutować będzie na tryb naszych działań dynamicznie zmieniająca się sytuacja prawna szkolnictwa artystycznego i zawodu konserwatora. Nie możemy jednak czekać biernie na rozwój wydarzeń i musimy mieć nadzieję, że wypracowane struktury dadzą się przystosować do każdej sytuacji.

Na koniec

W sprawozdaniu powinno znaleźć się jakieś podsumowanie, ale ten pierwszy numer jest nietypowy, „startowy”. Obejmuje okres 2005–2011, mam więc świadomość, że nie zawiera wszystkich informacji. Być może pominięte są nawet te bardzo istotne. Nie potrafię tego stwierdzić teraz, a jedynie mogę się zobowiązać, że uzupełnienia zamieścimy w następnym sprawozdaniu.

Tak więc podsumowania nie będzie, natomiast chciałbym gorąco podziękować Kolegom za zaangażowanie i współpracę. Ostatnie lata, to okres podejmowania wielu inicjatyw, porządkowania programów, kompletowania wyposażenia, a przede wszystkim zabiegania o to, by program dydaktyczny mógł być realizowany w optymalnym zakresie. Zadania i obciążenia były zróżnicowane więc i efekty bardziej lub mniej spektakularne, ale zaangażowanie podobne. Chyba wszyscy odczuliśmy też pozytywne oddziaływanie energii i optymizmu wniesione przez dr Annę Forczek, prawie najmłodszego ale niezastąpionego pracownika Katedry. Specjalne podziękowania należą się emerytowanym profesorom: Marii Ostaszewskiej i Władysławowi Zalewskiemu, wspierającym nas całą swoją wiedzą i doświadczeniem. Do połowy okresu sprawozdawczego pracownikiem Katedry była adi. Magdalena Kalicińska – do Niej kieruję słowa uznania i podziękowania za wieloletnie prowadzenie Pracowni Dokumentacji. Trudne zadania terenowe były sprawdzianem zaangażowania studentów. Jestem zbudowany ich postawą. Odpowiedzialne, dojrzałe działanie świadczy o świadomym wyborze tego trudnego ale atrakcyjnego zawodu.

Następny rok wcale nie będzie łatwiejszy, wręcz przeciwnie, obciążenia wzrosną. Główne pozycje naszych zamierzeń to m.in.:

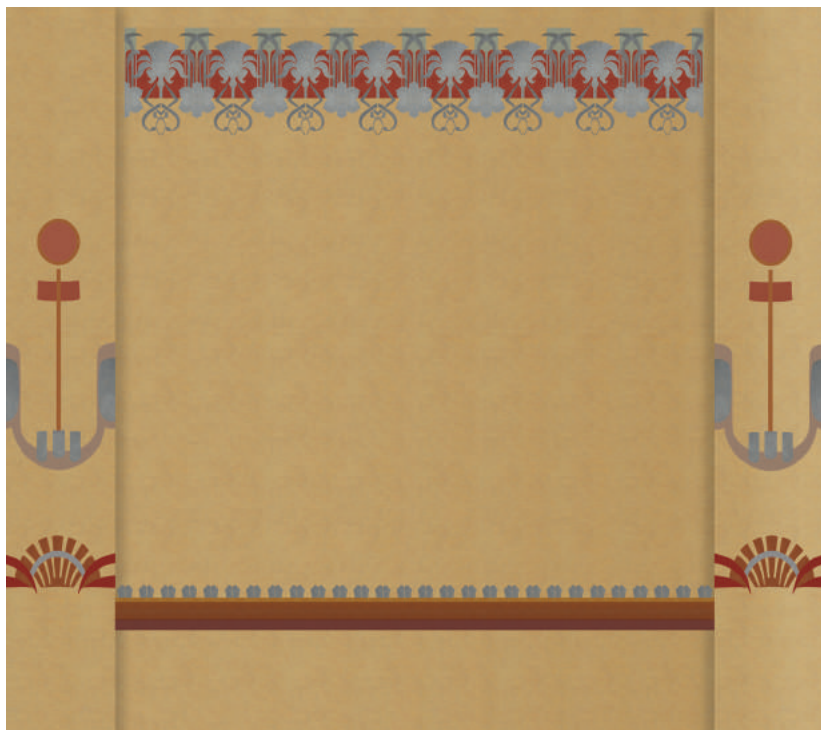
- Zorganizowanie ogólnopolskiej konferencji dotyczącej standardów konserwacji zabytków, a więc przede wszystkim projektowania konserwatorskiego. Konferencja odbędzie się wiosną 2013 roku, a współorganizatorem będzie Narodowy Instytut Dziedzictwa. Temu tematowi poświęcone było spotkanie z wicedyrektorem NID-u panem Mariuszem Czuba, którego gościliśmy 22 maja br. Celem konferencji jest zintegrowanie wszystkich środowisk biorących udział w procesie ochrony i konserwacji za-

bytków przez uświadomienie roli wspólnego, interdyscyplinarnego projektowania. Od powodzenia tego planu w dużym stopniu zależeć będzie również status zawodowy konserwatora dzieł sztuki w przyszłości.

- Rozpoczęcie prac nad zorganizowaniem wystawy transferów z zasobów naszego Wydziału i towarzyszącej jej konferencji.
- Skonkretyzowanie planów działania na rzecz opracowania historii komputeryzacji w konserwacji dzieł sztuki.
- Zdobywanie funduszy i kontynuacja prac (w różnej formie) w 6 obiektach.
- Wypracowanie trybu finansowania i organizacji kontynuacji prac przy transferach z kościoła w Kozach.

Do tych zadań dojdą zapewne, jak co roku, nieprzewidziane akcje, w które trzeba będzie włączyć się z różnych powodów, ale o tym w następnym sprawozdaniu.

PRACOWNIA PROJEKTOWANIA KONSERWATORSKIEGO

Samodzielna realizacja, organizacja i prowadzenie prac konserwatorskich stały się współczesną formą uprawiania zawodu konserwatora-restauratora dzieł sztuki. Symptodem naszych czasów jest strategia i planowanie, co przekłada się na odmienny, w stosunku do niedalekiej przeszłości, sposób funkcjonowania konserwatorów w społeczeństwie. Zwróciło to uwagę na potrzebę uzupełnienia dotychczasowej edukacji konserwatorskiej i dostosowanie jej do współczesnych wymogów. Dodatkowym przejawem naszych czasów stały się – wplecione już we wszystkie sfery życia – technologie komputerowe. W planowanych pracach konserwatorskich i restauratorskich stały się one narzędziem, które pozwala na precyzyjną i realistyczną ilustrację zamierzeń.

Działająca już od 2005 roku Pracownia Projektowania Konserwatorskiego wychodzi naprzeciw tym oczekiwaniom i potrzebom. Priorytetami w nauczaniu stały się: podniesienie samoświadomości studentów – przyszłych konserwatorów; ich kompetencji; uświadomienie, jakim przepisom i według jakich kategorii podlegają; co kształtuje tożsamość konserwatora w wymiarze przygotowania zawodowego, naukowego, artystycznego i etycznego. Samo

projektowanie konserwatorskie uwarunkowane jest umiejętnością korzystania z wielodyscyplinarnej wiedzy, wrażliwości plastycznej, wyrobienia humanistycznego i orientacji w otaczającej nas rzeczywistości.

Powołanie Pracowni Projektowania było wynikiem zapotrzebowania na przemyślane projekty – plany konserwatorskie, zawierające wszystkie informacje pisemne i wizualne, związane z inicjowaniem i realizacją prac, zgodnie ze współczesnymi oczekiwaniami cywilizacyjnymi nowoczesnego społeczeństwa. Pozycjami wyjściowymi do uformowania programu nauczania były artykuły, jakie pojawiły się na temat projektowania oraz praca habilitacyjna (M. Steca) *Projektowanie w konserwacji i restauracji malowideł ściennych na przykładzie doświadczeń Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie* z 2004 roku.

W 2011 roku pani Agnieszka Kosakowska swoją pracą doktorską pt.: *Projektowanie konserwatorskie w kontekście programu kształcenia, Założenia metodologiczne projektowania wizualnego* przyczyniła się do uporządkowania dydaktyki przedmiotu i skierowania jej na drogę postępu.

dr hab. Mieczysław Stec prof. ASP

PRACOWNIA DOKUMENTACJI

Odmłodzona Pracownia Dokumentacji za zgodą Rady Wydziału zreformowała zakres i metody nauczania swojego przedmiotu. Nowo przyjęty program nauczania jest wciąż stopniowo wdrażany i dopracowywany. Ćwiczenia z dokumentacji konserwatorskiej dla studentów obu specjalizacji dotyczą wyłącznie oryginalnych obiektów zabytkowych – zarówno świeckich jak i sakralnych, i wykonywane są w ramach wyjazdowych ćwiczeń terenowych lub w zabytkach Krakowa. W zależności od roku studiów zajęcia polegają na: poznawaniu zasad wykonywania rysunku architektonicznego, wykonywaniu tradycyjną metodą dokumentacji rysunkowo-pomiarowej fragmentu malowidła ściennego lub rzeźby architektonicznej powiązanych z architekturą (w zależności od specjalizacji), zastosowaniu w praktyce cyfrowych metod wykorzystywanych przy tworzeniu dokumentacji konserwatorskich, a później również samodzielnego wykonywania pełnych dokumentacji konserwatorskich lub programów.

W ostatnich latach w pracowni zrealizowane zostały również następujące projekty badawcze:

- W ramach KBN w latach 2002–2008 zrealizowano

projekt *Opracowanie systemu komputerowej archiwizacji graficznej dokumentacji konserwatorskiej dotyczącej zabytków malarstwa ściennego i rzeźby architektonicznej* (z braku źródeł finansowania projekt zawieszono).

- W ramach wniosku o dofinansowanie zadania realizowanego ze środków Ministra Kultury w 2005 r. został zrealizowany w kwocie 55 000,00 zł grant: *Budowa i ujednolicenie cyfrowych systemów udostępniających dokumentację konserwatorską*, dzięki któremu w znacznym stopniu udało się doposażyć Pracownię Dokumentacji w nową aparaturę oraz stworzyć pierwszą w Polsce internetową bazę danych udostępniającą konserwatorom dokumentację graficzną (<http://www.dokumentacja.asp.krakow.pl/>).
- W ramach wniosku KBN na badania własne, zrealizowany został również projekt będący jednocześnie przedmiotem pracy doktorskiej (P. Bolińskiego) pt.: *Opracowanie komputerowego systemu dokumentacji zabytków ruchomych na podstawie doświadczeń środowiska konserwatorskiego*, (zob. <http://kdoc.asp.krakow.pl/>).

Realizacje konserwatorskie

Sień kamienicy przy ul. Sarego 5 w Krakowie

Prowadzący prace studenckie:

dr Grażyna Schulze-Głazik, dr hab. Andrzej Guzik,
dr Dorota Białek-Kostecka, mgr Marcin Błaszczuk
(2003 – 2010)

MALOWIDŁA ŚCIENNE na ścianach i sklepieniu
sieni kamienicy, ornamentalne, w stylu groteski,
o bogatej symbolice antycznej; składające się z wici
oraz motywów figuralnych i zwierzęcych, a także
owoców, kwiatów, fragmentów architektury i ele-
mentów fantastycznych;

– XIX / XX w.,

– technika klejowa.

ZAKRES PRAC

Dekorację malarską oczyszczono usuwając prze-
malowania i późniejsze nawarstwienia w postaci
gipsowych i cementowych uzupełnień gzymsu. Po-
wierzchnię warstwy malarskiej utrwalono, wykona-
no iniekcje podtynkowe, ubytki malowidła uzupeł-
niając zaprawą wapienno-piaskową. Gzyms i ubytki
w ścianach uzupełniono cementami romańskimi.

Całość punktowano kropką na podławowaniu.
Wykonano badania laboratoryjne pigmentów i spo-
iwa oraz wykonano dokumentację przeprowadzo-
nych prac.

Kościół przyklasztorny pw. Św. Franciszka z Asyżu w Lwówku Śląskim, woj. dolnośląskie, powiat lwówecki, gmina Lwówek Śląski

Prowadzący prace studenckie:

dr hab. Andrzej Guzik (czerwiec 2004, czerwiec 2005 oraz czerwiec 2006 r.)

MALOWIDŁA ŚCIENNE na murze;

A/ SĄD OSTATECZNY;

– 1460 – 1470 r.;

– technika fresku suchego (?);

– lokalizacja – nawa południowa, ściana zachodnia;

B/ DWIE INSKRYPCJE ŚCIENNE;

– ok. 1460 r. lub koniec XV w. oraz ok. 1563 r. lub ok. 1652 r.;

– fresk suchy lub kazeina;

– lokalizacja: nawa główna, przeszło drugie od wschodu, ściana południowa.

ZAKRES PRAC

Zarówno malowidło ze sceną *Sądu ostatecznego* jak i dwie inskrypcje ścienne odsłonięto i doczyszczono mechanicznie wykonując próby usunięcia szklistych, twardych zasoleń. Szczególnie zagrożone miejsca podklejono, wykonując opaski zabezpieczające krawędzie tynków. Powierzchnię malowideł i inskrypcji utrwalono. Ubytki w wątku kamienno-muru wypełniono kawałkami cegły, wykonano kity wapienno-piaskowe i położono lekko barwione pobiału wapienne. Ubytki malowidła wypunktowano pionowymi kreskami, płaszczyzny dużych łat, kitów i pobiał, w tym tła inskrypcji, scalając kolorystycznie. Sporządzono dokumentację pisemną i fotograficzną.

Pałac Schaffgotschów w Czernicy, woj. dolnośląskie, powiat jeleniogórski, gmina Jeżów Sudecki

Prowadzący prace studenckie:

dr Grażyna Schulze-Głazik (lata 2004–2009)

DEKORACJA MALARSKA ścian i sklepienia izby reprezentacyjnej na parterze pałacu (skrzydło południowo-wschodnie); charakter ornamentalny z motywami figuralnymi, arabeskowymi i kandelabrowymi;

- data powstania dekoracji – 1563 r., dolna partia przemalowana w 1896 r.;
- technika fresku suchego na pobiale.

ZAKRES PRAC

Powierzchnię dekoracji malarskiej całego pomieszczenia odczyszczono i utrwalono. Wykonano iniekcje podtynkowe, ubytki zaprawy uzupełniając kitem wapienno-piaskowym i pobiałą wapienną. Ubytki warstwy malarskiej punktowano kropką na podławowaniu, dla zamknięcia kompozycji wykonując rekonstrukcje dużych partii malowidła.

Przeprowadzono badania laboratoryjne pigmentów i spoiw oraz sporządzono dokumentację prac.

Kościół pobernardyński, obecnie Muzeum Regionalne w Jaworze, woj. dolnośląskie, powiat jaworski, gmina Jawor

Prowadzący prace studenckie:

dr Grażyna Schulze-Głazik (lata 2004 – 2009)

DEKORACJA MALARSKA sklepienia nawy głównej (III–IV przeszło od wschodu); ornamentalna wić roślinna wychodząca ze środka sklepienia jest stylizowaną gałęzią rozrastającą się na boki z fantazyjnie skrzyconymi liśćmi oraz kwiatami, z których każdy jest inny. Na kamiennych żebrach polichromia imituje ciosy kamienne;

- I poł. XVI wieku;
- technika wapienna na pobiale.

ZAKRES PRAC

Malowidło odsłonięto spod wtórnych przemalowań, oryginalną warstwę malarską utrwalono, wykonano iniekcje podtynkowe, ubytki zaprawy uzupełniono kitem wapienno-piaskowym i pobiałą wapienną. Całość punktowano kropką na podławianiu.

Przeprowadzono badania laboratoryjne pigmentów, sporządzono dokumentację przeprowadzonych prac.

Pałac Lenno w Łupkach koło Wlenia, woj. dolnośląskie, powiat lwówecki, gmina Wleń

Prowadzący prace studenckie:

dr hab. Mieczysław Stec prof. ASP,
dr hab. Andrzej Guzik, (czerwiec 2007 r.)

DEKORACJA MALARSKA tzw. jadalni letniej na I piętrze pałacu; pomieszczenie przykryte sklepieniem krzyżowym z lukarnami, o skomplikowanym układzie nałożonych na siebie dekoracji malarskich pochodzących z różnych epok;

– eksponowana dekoracja z przełomu XIX i XX wieku, pod tynkami i przemaalowaniami zachowało się malowidło z końca XVIII wieku, w stylu klasycystycznym;

– technika klejowa.

ZAKRES PRAC

W wyniku przeprowadzonych prac konserwatorskich powstała w końcu XVIII wieku dekoracja malarska pomieszczenia została odsłonięta. W tym celu przesłaniające ją malowidło z przełomu XIX i XX wieku zdjęto w postaci 6 osobnych płatów o zróżnicowanej wielkości, które zostały przewiezione do pracowni konserwatorskiej na WKiRDS ASP w Krakowie i są sukcesywnie opracowywane. Dotychczas osadzono na nowych podłożach malowidła z herbami oraz szczytową tarczę sklepienia, która była przedmiotem pracy dyplomowej pani Anny Poleskiej – Zawadzińskiej (2010 r.). Dyplomantka podjęła się rozdzielenia dwóch malowideł sferycznych, które zostały przeniesione w jednym płacie podczas terenowych zajęć studenckich w czerwcu 2007 roku. Dyplom uzyskał wyróżnienie i był eksponowany w Pałacu Sztuki w czerwcu 2011 r.

**Kościół parafialny pw. św. Franciszka z Asyżu w Świebodzicach
(d. wieś Pełcznica z XIII w.),
woj. dolnośląskie, powiat świdnicki, gmina Świebodzice**

Prowadzący prace studenckie:

dr hab. Andrzej Guzik, dr Paweł Boliński,
mgr Marcin Błaszczuk (październik 2007 r.)

MALOWIDŁA ŚCIENNE na murze,

A/ SCENY PASYJNE ORAZ Z ŻYCIA MARIÍ w układzie kwaterowym;

- pocz. XVI wieku;
- technika temperowa lub kazeinowa na pobiale;
- lokalizacja: wszystkie ściany kruchty południowej od wysokości ok. 2 m;

B/ OBRAMIENIE MALOWIDŁA ŚCIENNEGO Z PRZEDSTAWIENIEM ŚW. KRZYSZTOFA;

- 2 ćw. XIV w. (?) i XV lub XVI w.;
- technika: fresk suchy (2 ćw. XIV w.), organiczna (?) (XV lub XVI w.);
- lokalizacja: ściana północna nawy.

ZAKRES PRAC

Fragmenty malowidła ze scenami pasyjnymi oraz z życia Marii mechanicznie odsłonięto spod póź-

niejszych nawarstwień i doczyszczono chemicznie. W miejscach odspojień wykonano iniekcje podtynkowe, uzupełnienia ubytków muru wykonując z cegieł łączonych zaprawą wapienno – piaskową, zastosowaną również do wypełnienia ubytków oryginalnej zaprawy. Ubytki pobiał uzupełniono pobiałką wapienną.

Obramienie malowidła ściennego z przedstawieniem św. Krzysztofa po wykonaniu sond stratygraficznych w celu rozeznania zasięgu kompozycji, doczyszczono i odsłonięto spod wierzchniej warstwy tynków. W miejscach odspojień przeprowadzono iniekcje oraz wzmocnienie strukturalne osłabionych tynków. Ubytki warstwy zaprawy uzupełniono starając się naśladować powierzchnię oryginalnych tynków z ich naturalnymi krzywiznami, wynikającymi z powtórzeń nierówności wątku muru. Wykonano dokumentację przeprowadzonych prac.

**Pałac w Komarnie,
woj. dolnośląskie, powiat jeleniogórski, gmina Janowice Wielkie**

Prowadzący prace ze studentami:

dr Dorota Białek-Kostecka, mgr Marcin Błaszczuk,
mgr Katarzyna Stępień (2007–2011 r.)

NAWARSTWIENIA ŚCIENNE w północno-zachodnim pomieszczeniu I piętra pałacu (skrzydło zachodnie), ściany zachodnia i południowa; przedstawienia figuralne oraz dekoracje ornamentalne wraz z kamiennym, polichromowanym portalem;

– XV/XVI w.;

– technika: fresk suchy.

ZAKRES PRAC

Prace rozpoczęto od rozeznania stratygrafii nawarstwień ściennych całego pomieszczenia, w wyniku którego podjęto decyzję o odsłanianiu najstarszego malowidła – zachowanego na ścianach południowej i zachodniej. Jednocześnie na ścianie południowej odsłonięty został kamienny, polichromowany portal oraz łuk arkady. W podłuczcu arkady oraz w dolnej części ściany zachodniej (pomiędzy oknami) fragmenty późniejszych nawar-

stwień malarskich zdjęto ze ściany wykorzystując technikę przenoszenia malowideł ściennych. Jednocześnie w arkadzie ściany południowej osadzono drugi, analogiczny do zachowanego, kamienny portal, a na ścianie zachodniej częściowo odsłonięto i wyeksponowano historyczne przemurowania wnęk okiennych. Odsłonięte malowidła doczyszczono, zabezpieczono opaskami z zaprawy wapienno-piaskowej i utrwalone, a następnie podklejono na zasadzie iniekcji podtynkowych, wypełniając ubytki zaprawy i pobiał. Ubytki warstwy malarzkiej uzupełniono na zasadzie punktowania kropką na podławowaniu, jednocześnie porządkując i uczyniając mocno przetarty oryginał.

Dotychczasowe prace zostały udokumentowane pisemnie, rysunkowo i fotograficznie. Z ich zakończeniem wiąże się realizowana obecnie praca dyplomowa pani Kai Szkodlarskiej, podejmująca problematykę wykorzystania metod przenoszenia malowideł ściennych w projektowaniu i aranżacji konserwatorskiej całego wnętrza, którego konserwacja będzie kontynuowana.

Pałac w Ciechanowicach, woj. dolnośląskie, powiat kamiennogórski, gmina Marciszów

Prowadzący prace ze studentami:

dr hab. Mieczysław Stec prof. ASP
(czerwiec, październik 2008 r.)

NAWARSTWIENIA ŚCIENNE w pomieszczeniach I piętra XVII-wiecznego, przebudowanego w XVIII i XIX wieku pałacu.

ZAKRES PRAC

W chwili przystąpienia do prac obiekt był już częściowo rozpoznany – lokalne odkrywki ujawniały obecność malowideł ściennych. Nie było jednak pełnego rozeznania stratygraficznego ani wiedzy na temat zakresu występowania zabytkowych dekoracji malarskich. W efekcie przeprowadzonych rozszerzonych badań stratygraficznych, na kolejnym etapie prac przystąpiono do odsłaniania malowideł z 1556 r. w sali południowo-wschodniej I piętra pałacu, w holu oraz w pomieszczeniu północno-zachodnim. Podczas mechanicznego odsłaniania XVI-wiecznych polichromii fragmenty XIX-

wiecznych dekoracji malarskich zostały zdjęte ze ścian i przygotowane do osadzenia w innych miejscach. Odspojone obszary odsłoniętych malowideł zostały wstępnie zabezpieczone opaskami z zaprawy wapienno-piaskowej, podklejone na zasadzie iniekcji i doczyszczane.

Przeprowadzone prace zostały kompleksowo udokumentowane: pisemnie, fotograficznie i rysunkowo, w tym poprzez sporządzenie fotoplanów.

Kościół parafialny pw. Św. Wojciecha i Matki Boskiej Bolesnej w Modlnicy, woj. małopolskie, powiat krakowski, gmina Wielka Wieś

Prowadzący prace studenckie:

prof. Edward Kosakowski, dr Paweł Boliński
(czerwiec – lipiec 2008, czerwiec 2009)

MALOWIDŁA ŚCIENNE na murowanym odcinku północnej ściany nawy kościoła, z fragmentem cyklu pasyjnego, dwiema kolumnami i festonami, oraz dekoracyjne bordiury – ramy z kartuszami i z wizerunkiem świętych: Piotra i Pawła; 1622 r. fresk mokry i suchy.

ZAKRES PRAC

Prace konserwatorskie zostały poprzedzone szczegółową analizą historii, technologii i stanu zachowania dekoracji malarskiej. W tym celu przeprowadzono badania stratygraficzne, wykonano badania zapraw, spoiw i pigmentów, fotografie w świetle UV, a także dokumentację fotogrametryczną.

W ramach prac konserwatorskich powierzchnię malowidła oczyszczono z wtórnych nawarstwień i utrwalono, odspojenia zaprawy podklejono me-

todą iniekcji, a ubytki zapraw, opasek i pobiał uzupełniono kitem wapienno-piaskowym i barwioną pobiałą. Zachowane fragmenty kompozycji uczyniono przez punktowanie kropką, jednocześnie likwidując przebarwienia dwudziestowiecznych rekonstrukcji.

Wszystkie zabiegi udokumentowano.

Sala konferencyjna (aula) na I p. budynku przy ul. Stefana Okrzei 1 w Kłodzku (Starostwo Powiatowe), woj. dolnośląskie, powiat kłodzki, gmina Kłodzko

Prowadzący prace studenckie:

dr hab. Andrzej Guzik

(maj 2009 r., czerwiec 2009 r.)

NAWARSTWIENIA ŚCIENNE składające się na wystrój sali konferencyjnej. Osiem malowideł z 1914 roku wraz z kompozycją na kartonie z lat międzywojennych XX wieku; technika tempery.

ZAKRES PRAC

Celem prac było rozpoznanie pierwotnej kolorystyki pomieszczenia wraz z oceną stanu zachowania ściennych nawarstwień malarskich, w związku z planowanymi pracami renowacyjnymi.

W wyniku przeprowadzonych badań ustalono stratygrafię nawarstwień malarskich na ścianach, suficie, wystroju sztukatorskim, stolarce drzwiowej i boazerijnej auli, oraz zidentyfikowano autorów malowideł. Sprecyzowano generalne wnioski konserwatorskie oraz zalecenia do przyszłego postępowania konserwatorskiego.

Malowidła ścienne przedstawiające pejzaże z motywami architektonicznymi z Doliny Kłodzkiej (pałac w Trzebieszowicach, pałac w Szalejowie Dolnym, gotycki most Wita Stwosza i kościół Franciszkanów w Kłodzku, uzdrowisko w Kudowie Zdroju, panorama Kłodzka, uzdrowisko w Polanicy Zdroju – pejzaż na tekturze, panorama Szczytnej oraz Lewin Kłodzki zimą) oczyszczono z powierzchniowych zanieczyszczeń, odkażono oraz utrwalono. W miej-

sce ubytków zaprawy założono kity, ubytki warstwy malarskiej uzupełniono metodą punktowania kropką na transparentnym podmalowaniu. Ponadto malowidło na tekturze wzmocniono płóciennymi pasami brzeźnymi, ponownie przytwierdzając do płyciny na ścianie. Sporządzono dokumentację przeprowadzonych prac.

Budynek Akademii Sztuk Pięknych (dawne Muzeum Techniczno-Przemysłowe) przy ul. Smoleńsk 9 w Krakowie

Prowadzący prace ze studentami:

dr hab. Andrzej Guzik; konsultant dokumentacji rysunkowej – dr Paweł Boliński (kwiecień 2009 r. i marzec 2010 r.)

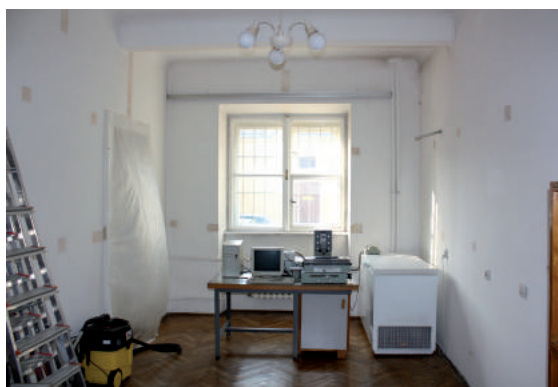
NAWARSTWIENIA ŚCIENNE w dwóch pomieszczeniach frontowych im. dr Marii Ligęzy na parterze budynku (nr 002 i 003) oraz w trzech pomieszczeniach frontowych parteru – na wschód od sieni przejazdowej;

– budynek z 1913 roku projektu Tadeusza Stryeńskiego, fasada projektu Józefa Czajkowskiego.

ZAKRES PRAC

Celem przeprowadzonych prac było rozeznanie nawarstwień ściennych w pięciu pomieszczeniach dawnego Muzeum Techniczno-Przemysłowego z powodu ich planowanych remontów i adaptacji do współczesnych funkcji. Badania miały też za zadanie weryfikację danych źródłowych – ewentualne odnalezienie malowideł autorstwa Zofii Stryeńskiej, jak również opracowanie generalnych wniosków konserwatorskich.

W wyniku przeprowadzonych prac zostały ustalone: stratygrafia, rodzaj i charakter nawarstwień na ścianach i sufitach wszystkich pięciu pomieszczeń. Większość warstw malarskich okazała się być

monochromatyczna – na ścianach zwykle kolory ciepłe, na suficie biel – nie przedstawiająca żadnej wartości artystycznej czy historycznej i niemożliwa do rekonstrukcji. Wykluczono możliwość zachowania się wielobarwnych dekoracji malarskich. Na podstawie wyników badań oraz literatury opracowano historię przekształceń wystroju wymienionych wnętrz. Rezultaty badań udokumentowano w formie pisemnej, fotograficznej i rysunkowej.

Kościół filialny pw. Św. Barbary w Małej Kamienicy, woj. dolnośląskie, powiat jeleniogórski, gmina Stara Kamienica

Prowadzący prace studenckie: dr Paweł Boliński, dr Grażyna Schulze – Głazik, mgr Irma Prokopowicz (czerwiec, październik 2009 r., czerwiec – lipiec 2010 i czerwiec – lipiec 2011 r.)

MALOWIDŁA ŚCIENNE na murze wraz z drewnianym, polichromowanym stropem w prezbiterium kościoła; na ścianach wschodniej, południowej oraz na łuku tęczowym prezbiterium – dekoracja ornamentalna, na ścianie północnej – sceny z życia św. Barbary w układzie kwatrowym; polichromia stropu imitująca kasetony z rozetami; – malowidła ściennie – XV i XVI w., strop – XVII w.; – technika malowideł ściennych: wapienna (fresk suchy); technika polichromii stropu: podmalowanie – technika kazeinowa, malowidło imitujące kasetony – technika klejowa.

ZAKRES PRAC

Prace rozpoczęto od przeprowadzenia badań stratygraficznych i technologicznych oraz oceny stanu zachowania nawarstwień malarskich na ścianach i stropie prezbiterium. W ich wyniku podjęto decyzję o konieczności odsłaniania oryginalnej dekoracji malarskiej całego wnętrza. Malowidła odsłaniało mechanicznie, jednocześnie wykonując iniekcje podtynkowe, a następnie konsolidując zabytkowe wyprawy oraz uzupełniając ich ubytki. Tynki ce-

mentowe pokrywające ściany prezbiterium do wysokości ok. 2 m usunięto, w ich miejsce zakładając tynk szerokoporowy.

W kolejnym etapie na części ścian prezbiterium przeprowadzona została konserwacja estetyczna – ornamentálną dekorację malarską uczyniono poprzez punktowanie kreską oraz scalenie dużych płaszczyzn ścian barwioną pobiałą.

Sporządzono dokumentację pisemną i fotograficzną, a także rysunkową i fotogrametryczną. Wykonano analizy chemiczne pigmentów i spoiw oraz podjęto próbę opracowania kompozycji figuralnych z zakresu historii sztuki. Prace będą kontynuowane.

Konserwacja oryginalnej dekoracji malarskiej XVII-wiecznego stropu jest obecnie przedmiotem pracy dyplomowej pani Ewy Sochy. W trakcie odsłaniania warstwa malarska związana z wapnem z zakrywającej go podsiębitki została częściowo rozwarstwiona. Duża jej część znalazła się w formie negatywowej na zdjętych płatach tynku zasłaniającego strop. Celem pracy jest między innymi przywrócenie fragmentom warstwy malarskiej pozytywowej formy i osadzenie ich na stropie w pierwotnym miejscu. W tym celu wykonane zostaną badania nad wykorzystaniem różnego rodzaju spoiw licowania, nie stosowanych wcześniej w transferach malowideł ściennych.

Kościół filialny pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Kątach Bystrzyckich, woj. dolnośląskie, powiat kłodzki, gmina Lądek Zdrój

Prowadzący prace studenckie:

dr hab. Andrzej Guzik (czerwiec 2010 r. oraz czerwiec i październik 2011 r.)

MALOWIDŁA ŚCIENNE na murze, w układzie kwatrowym, w czterech poziomych strefach. W górnej strefie sceny starotestamentowe, w strefach poniżej sceny z życia Chrystusa;
– XV/XVI lub pocz. XVI wieku (?);
– technika wapienna.

ZAKRES PRAC

W wyniku badań stratygraficznych rozpoznano fazy zmian architektonicznych świątyni oraz dekoracji malarskiej wnętrza, wstępnie opracowano historię nawy kościoła oraz podjęto decyzję o odsłanianiu malowideł późnogotyckich.

Krawędzie tynków z malowidłami zabezpieczono opaskami wapienno – piaskowymi, powierzchnię odsłoniętej warstwy malarskiej doczyszczono mechanicznie i utrwalono. Wykonano iniekcje podtynkowe oraz uzupełnienia ubytków zaprawy i pobiał. Sporządzono dokumentację pisemną i fotograficzną, a także rysunkową i fotogrametryczną. Wykonano analizy chemiczne pigmentów i spoiw oraz podjęto próbę rozeznania poszczególnych scen kompozycji.

Są to od lewej: w strefie górnej – 1. *Stworzenie Adama (lub Ewy)*, 2. *Grzech pierworodny*, 3. *Wygnanie z raju*, 4. *Życie Adama i Ewy (?)*, 5. *Kain i Abel (?)*; w strefie drugiej od góry – 6. *Boże Narodzenie*, 7. *Pokłon Trzech Króli lub pasterzy*, 8. *Ucieczka do Egiptu*, 9. *Rzeź niewiniątek*, 10. *Ofiarowanie lub odnalezienie w świątyni (?)*; w strefie trzeciej od góry – 11. *Scena niemożliwa do identyfikacji*, 12. *Nauczanie lub czynienie cudów (?)*, 13. *Wypędzenie kupców ze świątyni*, 14. *Ostatnia Wieczerza*, 15. *Modlitwa w Ogrodzie Oliwnym (?)*; w strefie dolnej – 16. *Pojmanie*, 17. *Biczowanie*, 18. *Koronowanie cierniem*, 19. *Ecce Homo*, 20. *Przyjęcie krzyża*.

Prace będą kontynuowane.

Pałac w Pakoszowie, woj. dolnośląskie, powiat jeleniogórski, gmina Piechowice

Prowadzący prace studenckie:

dr Grażyna Schulze-Głazik (lata 2010–2011)

DEKORACJA MALARSKA dwóch pomieszczeń na pierwszym piętrze zachodniego skrzydła barokowego pałacu; pomieszczenie w zachodnim ryzalicie budynku oraz salonik z fajansowymi płytkami z Delft.

ZAKRES PRAC

Prace odkrywkowo-badawcze i konserwatorskie objęły dwa pomieszczenia na pierwszym piętrze zachodniego skrzydła pałacu, w których naturalne odkrywki uwidoczniły warstwy malarskie.

W pomieszczeniu usytuowanym w zachodnim ryzalicie pałacu na ścianach i suficie odsłonięto trzy

fazy chronologiczne dekoracji malarskich (z XVIII, XIX i XX wieku) o zróżnicowanym zakresie i stopniu zachowania. Odsłonięte nawarstwienia zabezpieczono poprzez wykonanie opasek i kitów wapienno-piaskowych oraz iniekcji podtynkowych.

W saloniku z fajansowymi płytkami z Delft przebadano sufit i fasety. Na plafonie odsłonięto malarską, figuralną dekorację ze sceną myśliwską. Odspojone partie malowidła podklejono zakładając rozległe uzupełnienia zaprawy. Spudrowaną warstwę malarską utrwalono, wykonując próby uzupełniania jej ubytków.

Przeprowadzono badania laboratoryjne pigmentów oraz sporządzono pisemną i fotograficzną dokumentację przeprowadzonych prac badawczych i konserwatorskich.

Pałac (wcześniej dwór) w Warcie Bolesławieckiej, woj. dolnośląskie, powiat bolesławiecki, gmina Warta Bolesławiecka

Prowadzący prace studenckie:

dr hab. Mieczysław Stec prof. ASP,
dr Anna Forczek, mgr Katarzyna Stępień
(czerwiec 2011 r.)

DEKORACJE SGRAFFITOWE na elewacji pałacu,
(ryzality wschodniego skrzydła);

– dwie warstwy: z XVI i XIX w. (warstwa XIX-wieczna częściowo powieliła schemat starszej dekoracji
– zniszczenia renesansowych sgraffit doprowadziły do odtworzenia dekoracji elewacji pałacu w XIX w., o ile jednak w sgraffitach z XVI w. zastosowano barwioną zaprawę, późniejsza dekoracja jest jej pozbawiona).

ZAKRES PRAC

Celem prac było szczegółowe rozpoznanie obiektu, ustalenie zakresu występowania obu warstw

dekoracji sgraffitowych oraz ich zabezpieczenie. Obie warstwy sgraffit uległy tak daleko posuniętej degradacji, że w przypadku ryzalitów wschodniego skrzydła możemy mówić o sgraffitach zachowanych szczątkowo.

Powierzchnię dekoracji wstępnie oczyszczono, założono opaski zabezpieczające oraz wykonano iniekcje podtynkowe. Pomimo konserwacji *in situ* zastosowano technikę transferu malowideł – najbardziej odspojone i zdeformowane plastycznie fragmenty sgraffit były licowane, odrywane od ściany i ponownie osadzane w tych samych miejscach, z zastosowaniem mineralnego spoiwa wapiennego.

Całość przeprowadzonych zabiegów została udokumentowana pisemnie, fotograficznie i rysunkowo. Zgromadzony materiał pozwala na przygotowanie projektu konserwatorskiego, uwzględniającego pełną rekonstrukcję kompozycji sgraffitowej.

Kościół pw. ŚŚ. Wojciecha i Jerzego w Zatorze, woj. małopolskie, powiat oświęcimski, gmina Zator

Prowadzący prace studenckie:

dr hab. Andrzej Guzik, dr Grażyna Schulze-Głazik
(lata 2011–2012)

FRAGMENTY DEKORACJI MALARSKIEJ na ścianach nawy kościoła; w górnej części ściany południowej dwa medaliony należące do cyklu *Tajemnic Radosnych Różańca Świętego*, w dolnej – postać Matki Boskiej Różańcowej ujęta 4 medalionami ze scenami ilustrującymi *Tajemnice Bolesne*; fragment malowidła na ścianie północnej przedstawia postać z naczyniem w rękach (?);

– XVIII wiek;

– fresk suchy na pobiale wapiennej.

W 1951 roku malowidła zostały odsłonięte, oczyszczone i zabezpieczone przez studentów WKiRDS ASP w Krakowie pod kierunkiem prof. Edwarda Dutkiewicza.

ZAKRES PRAC

Malowidła oczyszczono, utrwalono powierzchnię warstwy malarskiej, wykonano iniekcje podtynkowe oraz uzupełniono ubytki zaprawy i pobiał.

Przeprowadzone zabiegi konserwatorskie zostały udokumentowane pisemnie i fotograficznie.

Dom Długosza w Wiślicy, woj. świętokrzyskie, powiat buski, gmina Wiślica

Prowadzący prace studenckie:

prof. Edward Kosakowski,
dr Dorota Białek-Kostecka (2011–2012 r.)

MALOWIDŁO ŚCIENNE na murze, w pomieszczeniu na parterze Domu Długosza w Wiślicy, przedstawiające czterech żołnierzy oraz kobietę i mężczyznę na tle kobierca zdobionego w kwiatowo geometryczne wzory;

- XV w.;
- technika wapienna.

ZAKRES PRAC

Fragment XV-wiecznego malowidła z Domu Długosza w Wiślicy jest przedmiotem pracy dyplomowej pani Agnieszki Jakubowskiej-Szarskiej, polegającej na wykorzystaniu przy zabiegu jego transferu skanera 3D oraz frezarki numerycznej – w celu dokumentacji oraz odwzorowania kształtu oryginalnego tynku.

Malowidło zostało odsłonięte spod pobiał w 2000 r., jednak niekorzystne warunki klimatyczne oraz duże zawilgocenie i zasolenie murów w krótkim czasie spowodowały znaczną destrukcję i ubytek ok. 25% kompozycji malarskiej (w stosunku do ilo-

ści malowidła odsłoniętego w 2000 roku). Po kilkuletnich nieudanych próbach ratowania malowidła *in situ*, przeprowadzono analizę klimatyczną budynku i samego pomieszczenia, w którym dekoracja malarska była zlokalizowana. W jej wyniku postanowiono w celach ratunkowych przenieść najbardziej zagrożony fragment o powierzchni ok. 4,5 m² na podłoże ruchome.

Malowidło zostało zdjęte w dwóch płatach, metodą *stacco*. Do dokumentacji ukształtowania jego powierzchni wykorzystano skaner 3D. Dane ze skanowania posłużyły następnie do sporządzenia negatywu zeskanowanej powierzchni malowidła, który wykorzystano jako stół roboczy w trakcie opracowywania płytów. Negatyw został wykonany w polistyrenie ekstrudowanym za pomocą komputerowo sterowanej frezarki.

Odsolone i opracowane płyty malowidła zostaną osadzone na podłożu przekładkowym a następnie powrócą na dawne miejsce w formie transferów zawieszonych w niewielkiej odległości od ściany. Przewiduje się minimalną ingerencję estetyczną, nawiązującą do stanu zachowania malowideł otaczających przeniesiony fragment.

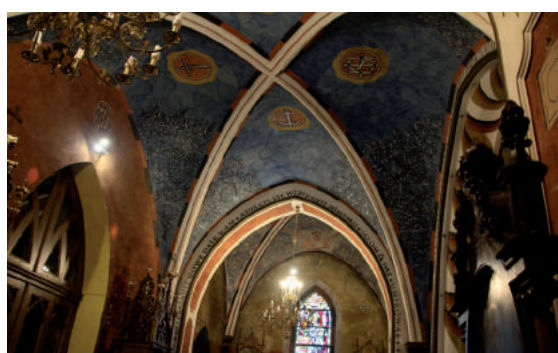
Akcje ratunkowe

Ratowanie malowideł ściennych dotyczy nie tylko dzieł zabytkowych. Nie wszystkie dekoracje objęte są prawną ochroną. Czasami niszczone są zanim doczekają wpisu do rejestru zabytków. Na naszych oczach i za naszą wiedzą, choć nie zawsze za przyzwoleniem, znikają polichromie artystów XX-wiecznych, w tym profesorów naszej Akademii. Nowosielski, Dutkiewicz, Taranczewski, Stalony-Dobrzański... Oczywiście nie można zatrzymać czasu ani przekształcić świata w jeden wielki skansen. Zmiany są nieuniknione ale dzieła już istniejące nie powinny być likwidowane bez zastanowienia, bez wnikliwej oceny, jedynie dla chwilowych upodobań inwestora. Przykład takiego modelu postępowania z przeszłości, nie jest wystarczającym argumentem dziś.

Staramy się takim działaniom przeciwstawiać przez ukazywanie wartości dekoracji, pomoc w organizacji ochrony, udział w pracach konserwatorskich. Niestety, czasami informacja dociera do nas zbyt późno i możemy jedynie uratować fragmenty malowideł przez przeniesienie ich na ruchome podłoża. Do takich spektakularnych akcji należało niegdyś ratowanie malowideł Jerzego Nowosielskiego z kościoła w Jerzmanowicach.

Obecnie aktywnie włączyliśmy się w ratowanie dzieł Adama Stalony-Dobrzańskiego zainicjowane i koordynowane przez jego wnuka, Jana Pawlickiego. W kościele w Kozach udało się uratować jedynie obszerne fragmenty (łącznie ok. 80 m²), bo decyzja o zamalowaniu dekoracji zapadła zanim informacja o takim zamiarze do nas dotarła. W akcji uczestniczyli studenci IV roku (2011/2012) w ramach zajęć z przenoszenia malowideł ściennych, a później absolwentka naszego Wydziału Anna Stalony-Dobrzańska. Oczywiście wyznaczonych siatką godzin zajęć nie wystarczyło do przeprowadzenia prac mimo ofiarnej postawy i pełnego zaangażowania studentów. Do Kóz trzeba było wyjeżdżać wielokrotnie. Dzięki wspólnym wysiłkom Jana Pawlickiego i wszystkich pracowników Pracowni Przenoszenia Malowideł Ściennych, a szczególnie pana Marcina Błaszczyka, który kierował pracami, oraz Profesora Mieczysława Steca, udało się w ciągu miesiąca zdjąć płyty i przewieźć do pracowni przy ul. Kapelanka. Takie akcje nie mogą odbyć się bez wsparcia sponsorów, bo przecież Akademia nie dysponuje środkami finansowymi na takie cele. W tym przypadku pieniądze na materiały przekazała Akademia Górniczo-Hutnicza, zaś wielkoforma-

towy transport zapewniła firma Consiste s.c., przy udziale pana Błaszczyka jako wytrawnego kierowcy. Zdjęte płyty będą stopniowo, pewnie przez kilka lat, opracowywane – najważniejsze, że uniknęły zniszczenia.

Ratowanie dzieł Adama Stalony-Dobrzańskiego ma szerszy wymiar i w najbliższej perspektywie rysuje się współpraca w ramach zajęć wyjazdowych w dwóch obiektach. Znajdują się one w lepszej sytuacji niż Kozy, bo likwidacja polichromii została zażegnana i planowane jest podjęcie prac konserwatorskich.

Polichromia kaplicy bocznej kościoła oo. Bernardynów w Radomiu, 1941 r.

W trakcie mojej wizyty w tym obiekcie jesienią 2011 roku określone zostały zasady i możliwości współpracy z naszym Wydziałem. Zarówno ks. Proboszcz, jak i władze konserwatorskie są zainteresowane podjęciem współpracy. Jej rozwinięcie zależy od naszych możliwości.

Rozwadows, kompleksowa dekoracja kościoła (polichromia, witraże, posadzka), 1953-1961 r.

Spotkanie 17 maja 2012 zaowocowało nawiązaniem kontaktów z przedstawicielami lokalnych mediów (powstał 20 minutowy film promujący ideę konserwacji dekoracji), parlamentarzystów, lokalnych władz i środowisk opiniotwórczych. Uzgod-

nione zostały zasady i płaszczyzny współdziałania w celu doprowadzenia do zachowania i konserwacji wszystkich elementów wystroju. Zakres włączenia się Wydziału w akcję zależy od naszych potrzeb dydaktycznych. Jest tu miejsce zarówno dla projektowania, promocji, jak i konserwacji malowideł, witraży czy mozaiki.

Innego rodzaju działaniem, ale również o charakterze społecznej akcji, jest udział w przedsięwzięciu, którego celem jest przywrócenie dekoracji w odbudowanym po pożarze, drewnianym kościele w Libuszy. We współpracy ze wszystkimi lokalnymi czynnikami, przy poparciu służb konserwatorskich i MKiDN, mamy szansę na niezwykle ciekawą i nietypową realizację. Do dziś odbyły się dwa spotkania w obiekcie: 18 czerwca 2010 roku (z naszej strony prof. dr W. Zalewski, dr P. Boliński, dr A. Forczek, prof. E. Kosakowski) oraz 26 maja 2012 r. (prof. G. Korpala, dr A. Adamowicz, M. Błaszczyk, prof. E. Kosakowski) w celu ustalenia zakresu i trybu współpracy. Koordynacji całości zadania podjął się pan Marcin Błaszczyk. Wymiernym efektem dotychczasowych działań jest podjęcie tematu rekonstrukcji w ramach pracy doktorskiej pani Katarzyny Stępień.

prof. Edward Kosakowski

Hala główna budynku Teatru im. J. Słowackiego przy ul. Rajskiej 12 w Krakowie

Prowadzący prace studenckie:

badania sondażowo-odkrywkowe – dr hab. Andrzej Guzik, inwentaryzacja odkrytych fragmentów malowideł – dr Paweł Boliński, projekt nowej aranżacji konserwatorskiej malowideł – dr hab. Mieczysław Stec prof. ASP, zdjęcie za ściany wybranych fragmentów malowideł i wykonanie transferów – prof. Edward Kosakowski, dr Dorota Białek-Kostecka, mgr Marcin Błaszyk (2006–2012 r.)

MALOWIDŁA ŚCIENNE na murze, we wnętrzu budynku z 1904 roku, wzniesionego dla szkoły jazdy konnej Stanisława Stachowskiego, następnie wielokrotnie przebudowywanego i modernizowanego (m.in. w latach: 1906, 1912, 1916 i 1945) w związku z użytkowaniem go przez Teatr Ludowy, a w czasach współczesnych Teatr im. Juliusza Słowackiego.

Najistotniejszą modernizacją okazała się ta z 1906 roku, kiedy to wykonano szablonową dekorację ornamentálną – fryz ornamentálny i dekorację lizen; technika malowidła nieznaną.

ZAKRES PRAC

Długofalowy projekt, w który od samego początku zaangażowane zostały wszystkie pracownice Katedry Konserwacji Malowideł Ścienne (prowadzony zarówno w ramach zajęć terenowych jak i ćwiczeń studenckich) podjęto na zlecenie Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie. Prace miały charakter ratunkowy – zabytkowy budynek został przeznaczony do wyburzenia, zaś w jego miejscu powstawało nowe założenie architektoniczne pod nazwą „Małopolski Ogród Sztuki”.

Wszystkie ściany hali do wysokości ok. 8 m objęto badaniami sondażowo-odkrywkowymi, które pozwoliły na ustalenie całościowej stratygrafii obiektu. Przeprowadzone badania pozwoliły określić rodzaj i chronologię nawarstwień ściennych, ich wstępne datowanie oraz historię przemian architektonicznych pomieszczenia. We wnioskach stwierdzono, że jedynie dwie dekoracje malarskie (z 1906 i 1916 r.) mają wartość historyczno-artystyczną. W efekcie przeprowadzonego rozeznania zdecydowano się odsłonić fragmenty dekoracji o największej wartości – celem ukazania charakte-

ru malowideł oraz ich pierwotnego zasięgu. Łącznie wykonano ok. 330 odkrywek o całkowitej powierzchni ok. 32 m².

Po zakończeniu badań odkrywkowych wykonano ich pełną dokumentację fotograficzną, stanowiącą podstawę późniejszych działań konserwatorsko-projektowych. Na ich bazie wykonano dokumentację rysunkową poszczególnych ścian hali, obrazującą umiejscowienie sond oraz odsłoniętych fragmentów malowideł. Na podstawie najlepiej zachowanych fragmentów wykonano też cyfrową rekonstrukcję ornamentu oraz propozycję aranżacji dekoracji malarskiej z 1906 roku w nowej, powstającej dopiero przestrzeni architektonicznej.

Najlepiej zachowane, stanowiące logiczną i reprezentatywną całość fragmenty dekoracji malarskiej z 1906 roku zdecydowano się zdjąć ze ściany metodą *stacco* i wykonać transfery. Dokonany wybór miał umożliwić odtworzenie całego pierwotnego układu kompozycyjnego, jak również stworzenie nowej aranżacji i ekspozycję przeniesionych malowideł w nowo powstającym budynku. W efekcie zdjęto i opracowano w formie płatów ok. 16 m² malowidła. Ostatecznie inwestor zdecydował się na ekspozycję jedynie 4 m² fryzu roślinnego, dlatego też pozostałe płaty zostały zmagazynowane.

Prace będą kontynuowane.

Kościół parafialny pw. ŚŚ. App. Szymona i Judy Tadeusza w Kozach, woj. śląskie, powiat bielski, gmina Kozy

Prowadzący prace studenckie:

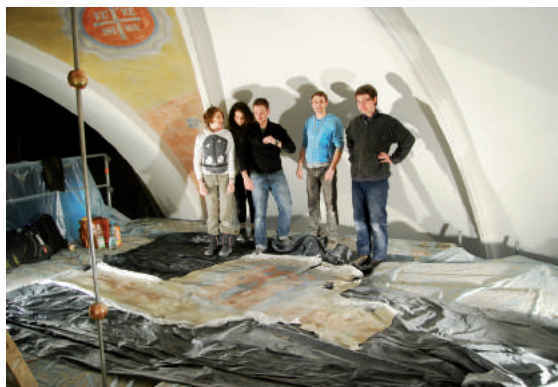
prof. Edward Kosakowski, dr hab. Mieczysław Stec
prof. ASP, dr Dorota Białek-Kostecka, mgr Marcin Błaszczuk, mgr Roland Róg (luty – kwiecień 2012 r.)

MALOWIDŁA ŚCIENNE na murze, autorstwa Adama Stalony-Dobrzańskiego na ścianach i sklepieniu kościoła w Kozach wzniesionego w latach 1901–1902 w stylu neoromańsko-neogotyckim;
– czas powstania dekoracji: 1973–1978 r.;
– technika kazeinowa.

ZAKRES PRAC

Podjęte prace miały charakter ratunkowy – użytkownicy kościoła podjęli decyzję o zasłonięciu malowideł Adama Stalony-Dobrzańskiego rekonstrukcją dekoracji malarskiej z okresu budowy kościoła. Technologia planowanych prac (współczesne grunty akrylowe oraz gładzie gipsowe) drastycznie ingerowałaby w substancję wartościowej dekoracji malarskiej. W związku z tym podjęto decyzję o wykonaniu transferów możliwie największej powierzchni malowideł jeszcze przed ich zasłonięciem. Inicjatorem przedsięwzięcia był pan Jan Pawlicki – wnuk autora polichromii. Prace wykonano w ramach ćwiczeń z Przenoszenia Malowideł Ścienych ze studentami IV roku WKiRDS ASP w Krakowie. Głównym założeniem było zdjęcie zagrożonych malowideł, opracowanie płatów i osadzenie ich na ruchomych podłożach tak, aby efektem końcowym był zestaw ruchomych transferów przystosowanych do ekspozycji galeryjnej.

Malowidła utrwalono a następnie zalicowano i zdjęto metodą *strappo*, większe sceny dzieląc na

kilka płatów. W ramach podjętych prac uratowano łącznie ok. 44 m² malowideł, w tym w transepcie (skrzydło południowe): postaci aniołów ze sklepienia wraz z okrągłym medalionem z krzyżem oraz malowidło wokół okna na ścianie południowej i przedstawienie Świętych Męczenników (?) na ścianie zachodniej; w transepcie (skrzydło północne): postaci aniołów ze sklepienia oraz scenę *Bożego Narodzenia* ze ściany wschodniej; w prezbiterium: dziesięć medalionów z przedstawieniami Świętych ze sklepienia, medalion z przedstawieniem głowy Chrystusa na chuście („Chrystus Zbawiciel nie ręką ludzką Stworzony”) oraz malowidło wokół okien na ścianach wschodniej i południowo-wschodniej. Prace będą kontynuowane.

Malowidła ściennie z kamienicy przy ulicy Dominikańskiej 1 w Krakowie

Prowadzący prace studenckie:

dr Dorota Bialek-Kostecka, mgr Marcin Błaszczuk
(luty – czerwiec 2012 r.)

MALOWIDŁA ŚCIENNE na murze pochodzące z trzech pomieszczeń kamienicy przy ul. Dominikańskiej 1 w Krakowie, należącej do klasztoru oo. Dominikanów; XIX-wieczne dekoracje ornamentalne – zdobienia malarskie ponad fasetami oraz rozety z centralnych partii sufitów, ponadto napis wykonany ołówkiem w 1939 r.: „Szubienica na Hitlera i Mussoliniego, sierpień 1939 rok” wraz z zawieszonym specjalnie sznurem „szubienicznym”.

ZAKRES PRAC

Podjęte prace miały charakter akcji interwencyjno-ratunkowej przeprowadzonej na zlecenie klasztoru oo. Dominikanów w Krakowie. W kamienicy rozpoczęto prace remontowo-adaptacyjne, mające na celu przekształcenie budynku w obiekt hotelowy. Odkryte XIX-wieczne malowidła zasłaniały w dwóch

salach wcześniejszy, drewniany strop. Przed ostatecznym odsłonięciem stropów zdecydowano się zachować, wyłącznie jako świadki XIX-wiecznej dekoracji malarskiej, charakterystyczne jej fragmenty – rozety i dekoracje narożników ponad fasetą. W trzecim pomieszczeniu zdjęcie fragmentów malowideł wymusiła konieczność konstrukcyjnego wzmocnienia stropu. Dodatkowo do transferu przeznaczono napis we wnęce, pochodzący z 1939 roku.

Łącznie uratowano ok. 11 m² dekoracji malarskiej. Po przeniesieniu malowideł część z nich (3 płyty) opracowano, przygotowując do ekspozycji w formie transferów w trakcie zajęć ze studentami w semestrze letnim. Pozostałe 6 płyt będzie opracowywane w kolejnych latach.

Charakter prac, tj. szybka interwencja, wymusiła częściowe zablokowanie zajęć oraz pracę poza czasem ich trwania.

Prace naukowe

Istotnym elementem działań w ramach Katedry są prace naukowe realizowane w trybie przewodów habilitacyjnych i doktorskich, prac magisterskich oraz badań indywidualnych i zespołowych. Ramy tych prac wyznaczają zarówno bieżące potrzeby rozwiązania konkretnych problemów, jak i badania podstawowe, przyczyniające się do systematycznego uzupełniania wiedzy o malowidłach ściennych i ich konserwacji. Wyznaczony kierunek badań jest brany pod uwagę przy doborze tematów. Najlepszym rozwiązaniem byłoby stworzenie planu i realizowanie go według opracowanych harmonogramów. W praktyce nie jest to jednak możliwe z uwagi na brak pionu naukowego w strukturze zatrudnienia i uzależnienie tematów od indywidualnych predyspozycji magistrantów oraz zainteresowań pracowników. Często o doborze problematyki decyduje też potrzeba pilnego ratowania zagrożonego dzieła sztuki.

Mimo tych uwarunkowań efekty prac układają się w logiczny ciąg ukazujący rozwój specjalizacji. W ujęciu historycznym chyba najlepiej widać to na przykładzie tematów z zakresu przenoszenia malowideł gdzie kolejno opracowane zostały następujące zagadnienia: zebranie i dopracowanie metod, optymalizacja podłoży ruchomych, zachowanie plastyki powierzchni, rozwarstwianie, konserwacja transferu, metody wykorzystania współczesnych narzędzi cyfrowych, specyfika przenoszenia dzieł sztuki współczesnej.

Podobnie jak inne zadania, prace magisterskie w naszej katedrze wymagają inwencji i zaangażowania. Są zwykle trudne organizacyjnie, ale ciekawe merytorycznie. Staramy się tak dobierać problematykę, aby dyplomant miał szansę twórczo opracować metody, wzbogacić swoją wiedzę i doskonalić umiejętności.

Tematyka i zakres prac są urozmaicone i nie ograniczają się ściśle do malowideł ściennych. Chętnie wspieramy zadania nietypowe i pionierskie, jeśli służą one rozwojowi naszej dyscypliny. Przykładem mogą być prace:

- Elżbiety Wysockiej (*Konserwacja sztuki wideo na przykładzie rejestracji prób i spektakli Tadeusza Kantora*, 2006 r.), która wniosła konserwatorskie podejście do, z pozoru czysto tech-

nicznego, ratowania nagrań video. Autorka jest dziś wysoko wyspecjalizowanym, cenionym fachowcem znajdującym zatrudnienie w tworzonej, również m. in. przez siebie, nowej specjalizacji.

- Piotra Barańskiego (*Wykorzystanie komputerowej technologii analizy przestrzennej w konserwacji malowideł ściennych. Urządzenie do cyfrowej analizy nierówności malowideł ściennych*, 2004 r.), którego skaner liniowy był istotnym elementem w rozwoju metod dokumentacji ukształtowania powierzchni malowideł.
- Aleksandry Papis (*Problematyka ochrony pobożowych obiektów Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu na przykładzie murowanych baraków mieszkalnych odcinka BI na Brzezince*, 2006 r.) analizującej aspekty ochrony nietypowych zabytków.

W ramach dyplomów systematycznie udoskonalane są również metody przenoszenia malowideł ściennych, szczególnie w odniesieniu do dzieł sztuki współczesnej, o niezwykle skomplikowanej, a często przypadkowej, technice wykonania. Z ostatnich dokonań o takiej tematyce należy wymienić wysoko ocenioną pracę Małgorzaty Godek pt. *Opracowanie metody przeniesienia malowidła Anthony'ego Listera z KGallery w Legnano we Włoszech*, 2011 r.

Od lat prowadzone są prace nad optymalizacją procesu zachowania naturalnego ukształtowania powierzchni przenoszonych malowideł zapoczątkowane przez prof. Marię Ostaszewską. Wszystko wskazuje na to, że w realizowanym właśnie dyplomie Agnieszki Szarskiej uda się wreszcie w praktyce to, co teoretycznie możliwe było od kilku lat – wykonanie dokumentacji i rzeczywistego modelu powierzchni malowidła bez bezpośredniego fizycznego kontaktu z obiektem.

Prace magisterskie przyczyniają się również do rozwoju projektowania konserwatorskiego, a szczególnie współczesnych metod projektowania wizualnego (I. Woźnica, A. Forczek, A. Kosakowska), do doskonalenia metod rozwarstwiania malowideł (J. Szpila, W. Karpiuk, A. Poleska-Zawadziska, aktualnie E. Socha) i konserwacji *in situ* (G. Głazik, J. Płaza, M. Kwiatkowska).

Zasób zagadnień czekających na opracowanie jest

prawie niewyczerpany i tylko od ambicji czy zainteresowań kolejnych dyplomantów zależeć będzie tempo i zakres prac.

PRZEWODY HABILITACYJNE:

- 2009 r., Andrzej Guzik, *Unikatowe rozwiązania ekspozycyjne malowideł ściennych w świetle badań odkrywkowych we wnętrzach zabytkowych*;
- w przygotowaniu: Grażyna Schulze-Głazik, *Problemy konserwacji-restauracji monumentalnych barokowych malowideł ściennych na podłożu gipsowym na przykładzie malowidła Philipa Christiana Bentuma z początku XVIII wieku w sali biblioteki klasztornej w Opactwie Pocysterskim w Lubiążu, woj. dolnośląskie* (tytuł roboczy).

PRZEWODY DOKTORSKIE:

- 2010 r., Dorota Białek-Kostecka, *Wpływ zabiegu przeniesienia malowidła ściennego na stan zachowania transferu. Zmiany i procesy zachodzące na licu malowidła*, promotor: prof. Edward Kosakowski;
- 2010 r., Paweł Boliński, *Opracowanie komputerowego systemu dokumentacji zabytków ruchomych na podstawie doświadczeń środowiska konserwatorskiego*, promotor: prof. Edward Kosakowski;
- 2011 r., A. Kosakowska, *Projektowanie konserwatorskie w kontekście programu kształcenia. Założenia metodologiczne projektowania wizualnego*; promotor: dr hab. Mieczysław Stec prof. ASP;
- 2012 r., Anna Forczek, *Adaptacja obiektów zabytkowych do współczesnych funkcji*; promotor: prof. Edward Kosakowski.

W przygotowaniu:

- Marcin Błaszczuk, *Konserwacja elewacji dekorowanych wyprawami z Cementu Romańskiego. Opracowanie metod ochrony i działania konserwatorskiego na przykładzie zabytków Krakowa*; promotor: prof. Edward Kosakowski;
- Ignacy Jakubczyk, *Problematyka konserwatorska badań zabytkowych nawarstwień ściennych jako źródła historycznego*; promotor: dr hab. Mieczysław Stec prof. ASP;
- Agata Malik-Ptaszyńska, *Określenie wpływu naprężeń spowodowanych czynnikami zewnętrznymi na parametry techniczne podłoża mineralnych przeniesionych malowideł ściennych*, promotor: prof. Edward Kosakowski;
- Irma Pawelska (Prokopowicz), *Ołtarze z Warsztatu Dominikańskiego w Krakowie – historia, technologia i technika wykonania* (tytuł roboczy); promotor: prof. Grażyna Korpala;
- Roland Róg, *Problematyka rozwarstwienia warstwy malarskiej podczas procesu przenoszenia malowidła*

(tytuł roboczy); promotor: prof. Edward Kosakowski;

- Katarzyna Stępień, *Metody cyfryzacji materiałów archiwalnych oraz możliwości ich wykorzystania w procesie projektowania i realizacji prac konserwatorskich*, promotor: prof. Edward Kosakowski;
- Igor Zamojski (Ukraina), *Opracowanie metody przenoszenia malowideł leżących na zaprawie z gliny i gipsu*; promotor: dr hab. Mieczysław Stec prof. ASP.

PRACE DYPLOMOWE:

- 2005 r., Anna Forczek, *Zastosowanie narzędzi komputerowych do projektowania rozwiązań estetycznych w konserwacji malowideł ściennych na przykładzie transferu malowidła „Zwiastowanie NMP” z kamienicy przy ul. Ofiar Oświęcimskich 15 we Wrocławiu*, promotor: prof. Edward Kosakowski;
- 2006 r., Michał Biliński, *Ekspozycja przeniesionych malowideł ściennych we wnętrzach muzealnych – na przykładzie malowidła z kamienicy Szolayskich w Krakowie*, promotor: prof. Edward Kosakowski;
- 2006 r., Elżbieta Wysocka, *Konserwacja sztuki wideo na przykładzie rejestracji prób i spektakli Tadeusza Kantora*; promotor: prof. Edward Kosakowski;
- 2006 r., Aleksandra Papis, *Problematyka ochrony poobozowych obiektów Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu na przykładzie murowanych baraków mieszkalnych odcinka BI na Brzezince*; promotor: prof. Edward Kosakowski;
- 2006 r., Ewa Cyrulik, *Opracowanie metody doraźnego zabezpieczania nawarstwień ściennych w murowanych barakach mieszkalnych na terenie byłego obozu Auschwitz-Birkenau*; promotor: prof. Edward Kosakowski;
- 2007 r., Michał Stołecki, *Konserwacja gotyckiego malowidła w kościele pw. Wniebowzięcia NMP w Lublinie*; promotor: prof. Edward Kosakowski;
- 2011, Małgorzata Godek, *Opracowanie metody przeniesienia malowidła Anthony’ego Listera z KGallery w Legnano we Włoszech*; promotor: prof. Edward Kosakowski;
- 2008 r., Gaja Głazik, *Konserwacja sgraffita „Jeleń św. Huberta” autorstwa Wojciecha Jastrzębowskiego z 1917 roku, znajdującego się nad wejściem do biblioteki w budynku dawnego Muzeum Techniczno-Przemysłowego przy ul. Smoleńsk 9 w Krakowie*; promotor: dr hab. Mieczysław Stec prof. ASP;
- 2009 r., Jerzy Płaza, *Badania nawarstwień ściennych i konserwacja fragmentu dekoracji malarskiej z 1533 roku na sklepieniu zakrystii Bazyliki Mniejszej pw. Trójcy Świętej w Krośnie*; promotor: dr hab. Andrzej Guzik;
- 2010 r., Anna Poleska-Zawadzińska, *Rozdzielenie*

malowideł ściennych zdjętych w jednym płacie z powierzchni sferycznej, nowa technologia wykorzystana w konstrukcji podłoża transferów; promotor: dr hab. dr hab. Mieczysław Stec prof. ASP;

– 2011 r., Magdalena Kwiatkowska, *Problemy współczesnej restauracji polichromii klasycystycznej oraz powtórnej komputerowej aranżacji malowideł konserwowanych w latach 70. XX w. na podstawie prac w pomieszczeniu na II piętrze Kamienicy pod Aniołkiem w Krakowie*; promotor: dr Grażyna Schulze-Głazik.

W przygotowaniu:

– Maciej Fricze, *Problem społecznego odbioru dzieła sztuki w czasach współczesnych w odniesieniu do współczesnych metod konserwacji, rekonstrukcji cyfrowej i ekspozycji późnogotyckiego malowidła z krużganków Dominikańskich w Krakowie* (tytuł roboczy); promotor: prof. Edward Kosakowski, dr Dorota Białek-Kostecka;

– Agnieszka Jakubowska-Szarska, *Transfer fragmentu gotyckiego malowidła z Domu Długosza w Wiślicy. Wykorzystanie skanera 3D oraz frezarki numerycznej przy dokumentacji oraz odwzorowaniu kształtu oryginalnego tynku*; promotor: prof. Edward Kosakowski;

– Małgorzata Kornecka-Drag, *Rozpoznanie technologiczne i stanu zachowania murali z II poł. XX wieku w Łodzi na szlaku turystycznym „Śladami Łódzkich Murali” oraz konserwacja muralu Zakładów Przemysłu*

Jedwabniczego „Pierwsza” (tytuł roboczy); promotor: dr hab. Andrzej Guzik;

– Katarzyna Kowalczyk, *Wykorzystanie metod rozwarstwiania i przenoszenia malowideł ściennych do zaaranżowania dekoracji nowej przestrzeni zamku w Karpnikach* (tytuł roboczy); promotor: prof. Edward Kosakowski;

– Ewa Socha, *Rozwarstwienie malowidła jako metoda odzyskania warstw wykończeniowych dekoracji stropu w kościele w Małej Kamienicy*; promotor: prof. Edward Kosakowski;

– Mikołaj Stompór, *Problematyka projektowania rekonstrukcji barokowych malowideł ściennych na przykładzie konserwacji sceny z życia św. Bernarda w klasztoru pocysterskiego w Cieplicach*, promotor: prof. Edward Kosakowski;

– Kaja Szkodlarska, *Wykorzystanie metod przenoszenia malowideł ściennych do aranżacji konserwatorskiej na przykładzie dekoracji sali na I piętrze pałacu w Komarnie*, promotor: prof. Edward Kosakowski;

– Elżbieta Wiącek, *Malowidła ścienne z 1746 roku w północnej wnęce kaplicy pw. Św. Huberta w Miłociźnie. Historia, technika, konserwacja i restauracja* (tytuł roboczy); promotor: dr hab. Andrzej Guzik;

– Julia Wójcik, *Odsłonięcie, konserwacja i restauracja malowideł ściennych – fryzu podstropowego z 1. poł. XVII wieku na ścianie północnej sali balowej pałacu w Piotrowicach Nyskich* (tytuł roboczy); promotor: dr hab. Andrzej Guzik.

Działalność naukowa i popularyzatorska pracowników Katedry

PROF. EDWARD KOSAKOWSKI:

Udział w konferencjach:

• listopad 2006 – referat: *Uzależnienie metody rozdzielania malowideł ściennych od ich budowy*, wygłoszony na konferencji: *Problemy rozwarstwiania malowideł ściennych i sztalugowych w świetle dotychczasowych dokonań*, na WKiRDS ASP w Krakowie;

• czerwiec 2006 – referat: *Tradycje i techniki konserwatorskie na przykładzie prac prowadzonych w kościele pw. ŚŚ. Jana i Katarzyny w Świerzawie*, wygłoszony na konferencji: *Późnoromański kościół w Świerzawie – odkrycia konserwatorskie 1977-2000*;

• listopad 2006 – referat: *Prace konserwatorskie w katedrze lubelskiej w latach 1999-2006: założenia, program, realizacja, perspektywy* wygłoszony na konferencji w Lublinie: *Archikatedra Lubelska zabytek*

sztuki i kultury polskiej. Historia, badania i konserwacja;

• grudzień 2008 – referat: *Doktryny i realizacje konserwatorskie w świetle doświadczeń krakowskich ostatnich 30 lat*, wygłoszony na konferencji w Krakowie: *Doktryna i praktyka w ochronie elewacji budynków z przełomu XIX i XX wieku – przemiany świadomości*. Publikacje:

• *Konserwacja ceglanych elewacji klasztoru i kościoła oo. Bernardynów w Radomiu*, Rocznik Mazowieckiego Konserwatora Zabytków, t. I, 2006, s. 85-92;

• *Renesansowa dekoracja malarska stalli z kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia Najświętszej Panny Marii w Iłży — odkrycie konserwatorskie*, (współautor), Rocznik Mazowieckiego Konserwatora Zabytków, t. I, 2006, s. 103-113;

- *Problemy ekspozycji malowideł ściennych w prezbiterium kościoła pw. Nawiedzenia NMP w Smogorzowie*, Rocznik Mazowieckiego Konserwatora Zabytków, t. I, 2006, s. 93–102.
- *Uzależnienie metody rozdzielania malowideł ściennych od ich budowy*, SiM WKiRDS ASP w Krakowie, t. XVI, 2007, s. 48–56;
- *Od romanizmu po renesans – katalog unikatowych malowideł ściennych oraz elementów kamiennych i drewnianych w romańskim kościele pw. św. Jana i św. Katarzyny w Świerzawie*, Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji, Świerzawa 2007;
- *Kompleksowa konserwacja i restauracja Zamku w Krasiczynie – katalog ważniejszych problemów*, „Renowacje i Zabytki”, 1 (13), 2011, s. 87-97;
- *Doktryna i praktyka w ochronie elewacji budynków z przełomu XIX i XX wieku – przemiany świadomości*, Doktryny i realizacje konserwatorskie w świetle doświadczeń krakowskich ostatnich 30 lat, pod red. B. Krasnowolskiego, 2011, s. 319-338.

Inne:

- 2005 – nagroda rektorska II stopnia;
- 2005 – 2008 – kierownik projektu: *Wdrożenie technologii cementu romańskiego do praktycznej konserwacji zabytków*, dofinansowanego przez Ministerstwo Nauki, zrealizowanego przez konsorcjum firmy AC Konserwacja Zabytków i Polskiej Akademii Nauk (aktywny udział w projekcie brał również pan Marcin Błaszczuk);
- czerwiec 2006 – Świerzawa, udział w wystawie: *Prace konserwatorskie w romańskim kościele w Świerzawie*;
- listopad 2006 – Lublin, udział w wystawie: *Prace konserwatorskie w Archikatedrze Lubelskiej*;
- październik 2006 – Warszawa, udział w wystawie: *Polscy innowatorzy*;
- 2008 – złota odznaka za opiekę nad zabytkami;
- 2009 – Nagroda MKiDN I stopnia za osiągnięcia artystyczne i dydaktyczne.

DR HAB. MIECZYŚLAW STEC PROF. ASP

Udział w konferencjach:

- kwiecień 2009 – referat: *Byzantine Wall Paintings in Wiślica: Their History and Restoration*, wygłoszony na konferencji poświęconej konserwacji średnio-wiecznych malowideł ściennych w Balatonfured na Węgrzech, (publikacja w przygotowaniu);
- maj 2010 – referat: *Kreacja estetyczna podczas prac konserwatorskich i restauratorskich na przykładzie Hotelu „Stary” w Krakowie*, wygłoszony na konferencji na konferencji: *Wokół zagadnień estetyki zabytku po konserwacji i restauracji* na UMK w Toruniu, (publikacja w przygotowaniu);

- wrzesień 2012 – referat: *The restoration of the 12th century engraved estrich gypsum floor from the Church in Wiślica*, wygłoszony na konferencji w Pradze: *2nd Historic Mortars Conference*, (materiał opublikowany w formie CD, publikacja w przygotowaniu).

Publikacje:

- *Prace konserwatorskie w kościele pw. św. Jerzego w ruinach zamku w Kondratowie*, Konserwacja zabytków sztuki na Dolnym Śląsku i terenach przyległych, SiM WKiRDS ASP w Krakowie, t. XIV, Kraków 2005, s. 86;
- *Problem odspojeń sgraffit w Krasiczynie* (współautor), „Biuletyn informacyjny konserwatorów dzieł sztuki”, Vol. 16, No 2-4 (61-63) 2005, s. 20-27;
- *Tworzenie i Konserwacja sgraffit* (powtórzenie i rozszerzenie materiałów zamieszczonych w kwartalniku „Renowacje”, No 2, 1999 r., s. 46), „Renowacje i zabytki”, No 2, 2007 r., s. 98-124;
- *Projektowanie konserwatorskie jako platforma porozumienia między konserwatorem a użytkownikiem*, Sztuka konserwacji i Restauracji, Warszawa 2007, s. 148-161;
- *Wykonanie rysunkowej inwentaryzacji w technice komputerowej*, XVI warsztaty konserwatorskie, Spotkania Warsztatowe, konferencja Jubileuszowa J. Wolskiego 06.05.2004 w Warszawie, publikacja elektroniczna na: www.spotkaniawarsztatowe.pl od 03.2011;
- *Planowanie i projektowanie w konserwacji dzieł sztuki*, „Biuletyn informacyjny konserwatorów dzieł sztuki”, Vol. 19, No 1-4 (72-75), 2008 r., s. 14-16;
- *Władysława Zalewskiego wiślickie wczoraj i dziś*, Mistrz – w osiemdziesiątą rocznicę urodzin Profesorowi Władysławowi Zalewskiemu uczniowie i przyjaciele, Kraków 2011, s. 9-20;
- *Jakubowe Renowacje. Ołtarz główny, konserwacja, odkrycia, przekształcenia*, maj 2012, (w przygotowaniu do druku).

Inne:

- *Refleksje nad kondycją Naszego Wydziału*, dokument elektroniczny w obiegu na WKiRDS ASP w Krakowie, kwiecień 2012;
- Indywidualna wystawa rysunku: *Wędrowki ze szkicownikami*, (ekspozycja 84 prac), luty – marzec 2011 r., Galeria „Cztery Ściany” na WKiRDS ASP w Krakowie;
- Indywidualna wystawa rysunku: *Zatrzymane spojrzenie*, październik – listopad 2011 r., Art – Cafe „Wiedeńskie bułeczki”, Lwów, Ukraina.

DR HAB. ANDRZEJ GUZIK:

Publikacje:

- *Odkrycia i konserwacja malowideł ściennych w koście-*

le św. Bartłomieja Apostoła w Niedzicy, Studia z dziejów kościoła św. Bartłomieja Apostoła w Niedzicy, pod red. ks. Zdzisława Klisia, Wydawnictwo Naukowe PAT w Krakowie, 2006, s. 97-132;

• *Unikatowe rozwiązania ekspozycyjne malowideł ściennych w świetle badań odkrywkowych we wnętrzach zabytkowych*. SiM WKiRDS ASP w Krakowie, t. XVII, 2008.

DR GRAŻYNA SCHULZE-GŁAZIK:

Udział w konferencjach:

• maj 2010 – referat: *Potrzeba rekonstrukcji w iluzjonistycznym monumentalnym malarstwie ściennym epoki baroku – rozważania nad konserwacją-restauracją dzieł sztuki*, wygłoszony na konferencji: *Wokół zagadnień estetyki zabytku po konserwacji i restauracji* na UMK w Toruniu, (publikacja w przygotowaniu).

Publikacje:

• *Galeria malowideł ściennych w Muzeum Regionalnym w Jaworze*, SiM WKiRDS ASP w Krakowie, t. XIV, 2005, s. 96–108;

• *Konserwacja malowideł ściennych in situ*, SiM WKiRDS ASP w Krakowie, t. XIV, 2005, s. 122–129 i 140–145;

• *Konserwacja malowidła Filipa Krystiana Bentuma w sali biblioteki klasztornej w opactwie pocysterskim w Lubiążu*, Opactwo Cystersów w Lubiążu i artyści, red. A. Kozieł, Wrocław 2008, s. 408–435;

• *Potrzeba rekonstrukcji w iluzjonistycznym monumentalnym malarstwie ściennym epoki baroku – rozważania nad konserwacją-restauracją dzieł sztuki. W oparciu o prace konserwatorskie przy malowidłach F. A. Schefflera, J. F. Hoffmanna, K. D. Asama, J. Palmy di Giovane, P. Ch. Bentuma* (w przygotowaniu do druku).

Inne:

• maj – wrzesień 2010 r. – udział w wystawie czasowej: *Oberschlessisches Landesmuseum w Ratingen, Herrenlos Schlessische Kloster zwischen Aufhebung und neuer Berufung*, prezentacja dokumentacji fotograficznej z prac konserwatorsko-restauratorskich w bibliotece Opactwa Pocysterskiego w Lubiążu, Ratingen, Niemcy;

• praca naukowo-badawcza w ramach działalności statutowej: *Opracowanie metody archiwizacji cyfrowej wraz z uporządkowaniem zbioru przeźroczy dotyczących konserwacji malowideł ściennych in situ* (wspólnie z prof. dr. Władysławem Zalewskim).

DR DOROTA BIAŁEK-KOSTECKA:

Udział w konferencjach:

• październik 2010 – wystąpienie: *Transfery malowideł ściennych – od konserwacji ratunkowej po sztukę*

współczesną. Kontrowersje wokół zabiegu, próby łagodzenia negatywnych konsekwencji, na konferencji: *Wspólnie dla ratowania piękna przeszłości* w Krakowie;

• maj 2008 – wystąpienie: *Problematyka zagrożeń w zabiegu przenoszenia malowideł ściennych* na II Międzynarodowym Forum Konserwatorów we Lwowie.

Publikacje:

• *Transfery malowideł ściennych, katalog obiektów*, SiM WKiRDS ASP w Krakowie, 2009, t. XIV, s. 195–288;

• *Transfery malowideł ściennych – od konserwacji ratunkowej po sztukę współczesną. Kontrowersje wokół zabiegu, próby łagodzenia negatywnych konsekwencji*, *Wspólnie dla ratowania piękna przeszłości*. Materiały z konferencji – Kraków, 25 października 2010 r., Kraków 2010, s. 157–164;

Inne:

• studia podyplomowe na kierunku *Nowoczesne techniki analityczne dla potrzeb konserwacji obiektów zabytkowych*, Wydział Chemii Uniwersytetu Jagiellońskiego; rok akademicki 2008/2009.

DR PAWEŁ BOLIŃSKI:

Udział w konferencjach:

• październik 2010 – wystąpienie: *Dokumentacja i inwentaryzacja zabytków – wczoraj, dziś, jutro*, na konferencji: *Wspólnie dla ratowania piękna przeszłości* w Krakowie;

• maj 2008 – wystąpienie: *Tradycje i nowe kierunki poszukiwań w dziedzinie dokumentowania zabytków* na WKiRDS ASP w Krakowie na II Międzynarodowym Forum Konserwatorów we Lwowie;

• marzec 2007 – referat: *Doświadczenia Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie w dokumentowaniu i archiwizowaniu dzieł sztuki* na ogólnopolskim sympozjum: *Krakowskie Spotkania z INSPIRE*.

Publikacje:

• *Doświadczenia Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie w dokumentowaniu i archiwizowaniu dzieł sztuki*, „Roczniki Geomatyki”, 2007, t. V, zeszyt 8, s. 249;

• *Zastosowanie narzędzi cyfrowych w dokumentacji konserwatorskiej w ramach dydaktyki Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie*, „Biuletyn informacyjny konserwatorów dzieł sztuki”, Vol. 19, No 1–4 (72–75) 2008, s. 58–62;

• *Panoramyczne wizualizacje zabytków*, (współautor), „Biuletyn informacyjny konserwatorów dzieł sztuki”, Vol. 19, No 1–4 (72–75) 2008, s. 52–57;

• *Dokumentacja i inwentaryzacja zabytków – wczoraj, dziś, jutro*, *Wspólnie dla ratowania piękna przeszłości*. Materiały z konferencji – Kraków, 25 października 2010 r., Kraków 2010, s. 167–171.

Inne:

- 2007/2008 – kurator wystawy towarzyszącej międzynarodowej konferencji: *Cesare Brandi, jego myśl i debata o dziedzictwie*, Warszawa – Wilanów.

DR ANNA FORCZEK:

Udział w konferencjach:

- marzec 2005 – prezentacja dotycząca problematyki pracy dyplomowej (*Zastosowanie narzędzi komputerowych do projektowania rozwiązań estetycznych w konserwacji malowideł ściennych na przykładzie transferu malowidła „Zwiastowanie NMP” z kamienicy przy ul. Ofiar Oświęcimskich 15 we Wrocławiu*) na warsztatach konserwatorskich w ZPAP w Krakowie;
- maj 2008 – prezentacja dotycząca tematyki w/w pracy dyplomowej na II Międzynarodowym Forum Konserwatorów we Lwowie;
- wrzesień 2009 – prezentacja: *Projektowanie rozwiązań estetycznych w konserwacji malowideł ściennych poprzez komputerowe przetwarzanie obrazu dzieła sztuki na przykładzie transferu malowidła Zwiastowanie NMP z kamienicy przy ul. Ofiar Oświęcimskich 15 we Wrocławiu* na konferencji: *Cyfrowe Spotkania z Zabytkami. Obraz jako przedmiot i metoda badań*, w Instytucie Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego, (publikacja w przygotowaniu);
- kwiecień 2009 – prezentacja: *Conservation and Iconographic Problems of Newly Discovered Late Medieval Wall Painting from Wrocław, Poland*, na międzynarodowej konferencji na temat problemów konserwacji średniowiecznych malowideł ściennych w Balatonfured na Węgrzech, (publikacja w przygotowaniu);
- maj 2010 – prezentacja: *Nowe wyzwania konserwacji zabytków na przykładzie koncepcji adaptacji byłej kuchni obozowej w Auschwitz I na wystawę sztuki więźniarskiej*, na konferencji: *Wokół zagadnień estetyki zabytku po konserwacji i restauracji* na UMK w Toruniu (publikacja w przygotowaniu);
- październik 2010 – wystąpienie: *Zachować miejsce pamięci Auschwitz dla przyszłych pokoleń. Prace konserwatorskie przy blokach A-2 i A-3*, na konferencji: *Wspólnie dla ratowania piękna przeszłości* w Krakowie;
- czerwiec 2011 – prezentacja: *Adaptacja zabytków martyrologicznych do funkcji muzealnych na przykładzie koncepcji wystawy sztuki więźniarskiej w byłej kuchni obozowej w Auschwitz I na polsko-włoskiej konferencji na WKiRDS ASP w Krakowie: Problemy konserwatorskie obozu zagłady KL Auschwitz-Birkenau*, (publikacja w przygotowaniu).

Publikacje:

- *Zastosowanie narzędzi komputerowych do projektowania rozwiązań estetycznych w konserwacji malo-*

wideł ściennych na przykładzie transferu malowidła Zwiastowanie Najświętszej Marii Pannie z kamienicy przy ul. Ofiar Oświęcimskich 15 we Wrocławiu, „Biuletyn Konserwatorów Dzieł Sztuki”, Vol. 19, No. 1-4 (72-75), 2008, s. 38–47;

- *Zachować miejsce pamięci Auschwitz dla przyszłych pokoleń. Prace konserwatorskie przy blokach A-2 i A-3, Wspólnie dla ratowania piękna przeszłości*. Materiały z konferencji – Kraków, 25 października 2010 r., Kraków 2010, s. 125–133;

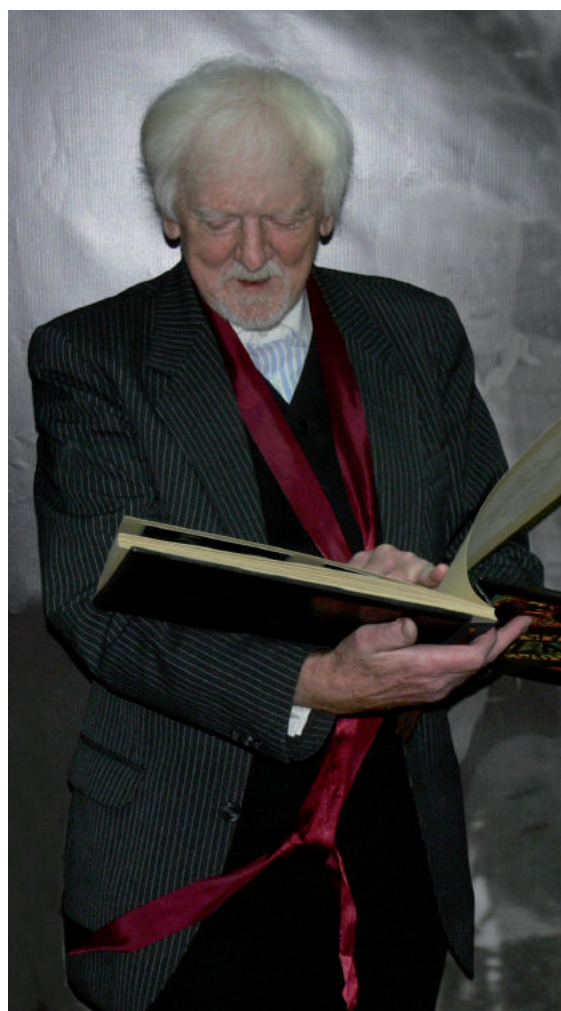
- *Kościół w Łukowicy – historia prawdziwa*, Ochrona zabytków Małopolski. Wspieranie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa małopolskiego, finansowanych z budżetu Województwa Małopolskiego w roku 2010, Kraków 2011, s. 22–24.

Inne:

- 2005 – nagroda za pracę dyplomową: *Zastosowanie narzędzi komputerowych do projektowania rozwiązań estetycznych w konserwacji malowideł ściennych na przykładzie transferu malowidła „Zwiastowanie NMP” z kamienicy przy ul. Ofiar Oświęcimskich 15 we Wrocławiu* (promotor: prof. Edward Kosakowski) w konkursie Generalnego Konserwatora Zabytków i Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków na najlepsze prace naukowe, projektowe i popularyzatorskie z ochrony zabytków i muzealnictwa w 2005 roku.

Kronika

Jubileusze

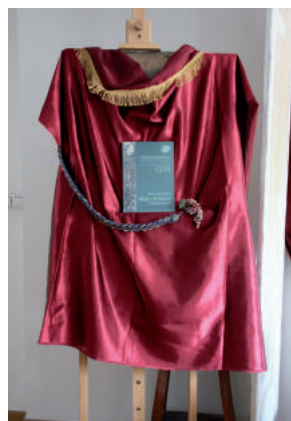
21 października 2008 roku
wszyscy pracownicy WKiRDS ASP
w Krakowie przenieśli się
na jeden wieczór do
przedwojennego Lwowa,
żeby uczcić 40 lat pracy
na Wydziale
**prof. dr. Władysława
Zalewskiego**

Na przełomie czerwca i lipca
2009 roku, po 35 latach pracy na
krakowskim Wydziale Konserwacji,
pożegnaliśmy odchodzącą na
emeryturę
adi. Magdalenę Kalicińską

21 maja 2012 roku, podczas promocji LXXX, specjalnego wydania Studiów i Materiałów WKiRDS ASP w Krakowie, uczciliśmy jubileusz 80 urodzin **prof. Marii Ostaszewskiej**

Wspólnie dla ratowania piękna przeszłości

25 października 2010 w salach Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie odbyła się międzynarodowa konferencja *Wspólnie dla ratowania piękna przeszłości* zorganizowana przez Katedrę Konserwacji i Restauracji Malowideł Ściennej krakowskiego Wydziału Konserwacji we współpracy z Departamentem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

Spotkanie zainaugurowali gospodarz MCK w Krakowie Prof. Jacek Purchla oraz rektor ASP w Krakowie, prof. Adam Wsiołkowski. Wśród prelegentów, oprócz pracowników i doktorantów naszego Wydziału, znaleźli się przedstawiciele Województwa, Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków mgr inż. Jan Janczykowski, reprezentujący Opactwo Benedyktynów w Tyńcu brat Józef Kanik oraz goście zagraniczni – przedstawiciele czterech regionów partnerskich Małopolski: Kraju Związkowego Turynii w Niemczech, Obwodu Lwowskiego na Ukrainie, Województwa Kluż w Rumunii i Związku Regionalnego Województwa Uppsalskiego w Szwecji.

Wśród licznie zgromadzonych gości byli studenci oraz przedstawiciele środowiska akademickiego związanego z konserwacją zabytków i architekturą, jak również służby konserwatorskie, konserwatorzy praktycy i właściciele obiektów zabytkowych.

18 wystąpień ujętych zostało w trzy panele tematyczne: *W kierunku zintegrowanej konserwacji zabytków regionu, Od szlaku architektury drewnianej po sztukę współczesną oraz Postęp i nowoczesność w konserwacji zabytków.*

26 października wybrana grupa uczestników konferencji wraz z gośćmi zagranicznymi, wzięła udział w terenowym objeździe Małopolskim Szlakiem Architektury Drewnianej. Na trasie wycieczki znalazły się między innymi kościoły w Dębnie Podhalańskim, Harklowej, Grywałdzie i Łukowicy. Konferencja *Wspólnie dla ratowania piękna przeszłości* była świetną okazją do wymiany doświadczeń, promocji dobrych praktyk i zacieśnienia współpracy wszystkich podmiotów zajmujących się konserwacją zabytków – od administracji publicznej po konserwatorów praktyków i studentów konserwacji. Spotkanie doskonale wpisało się też w cykl obchodów 60-lecia istnienia naszego Wydziału i stało się pretekstem do prezentacji naszej aktualnej działalności – zarówno na forum lokalnym jak i międzynarodowym.

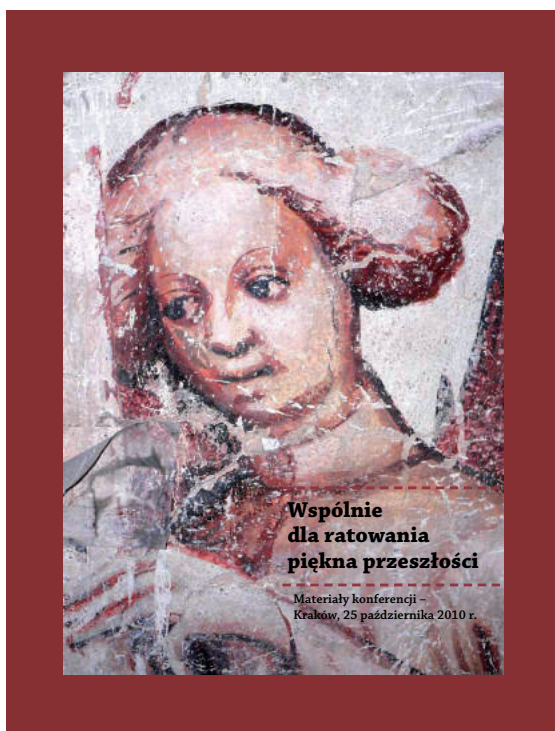
Zwieńczeniem konferencji jest publikacja, zawierająca teksty wszystkich wygłoszonych referatów, jak również ich streszczenia w językach angielskim i niemieckim.

Efektem udanej współpracy przy organizacji konferencji jest kolejna wspólna inicjatywa naszej Katedry i Departamentu Edukacji, Kultury i Dzie-

dzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego – tym razem we współpracy z Departamentem Dziedzictwa Kulturowego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP. Dotyczy ona ratowania dawnego kościoła OO. Jezuitów pw. ŚŚ. Piotra i Pawła we Lwowie, który w grudniu 2011 r., po kilkudziesięciu latach użytkowania do celów magazynowych, ponownie został otwarty dla wiernych i zwiedzających – jako cerkiew garnizonowa.

W kwietniu 2012 r. odbyło się we Lwowie spotkanie poświęcone przyszłej planowanej współpracy przy rewaloryzacji tego niezwykle cennego obiektu. Ze strony polskiej w spotkaniu uczestniczyli: dr hab. Andrzej Betlej, IHS UJ; dr inż. Adam Boroń, AGH; Krzysztof Markiel, dyrektor Departamentu Edukacji, Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego; Jacek Łach, Departament Edukacji, Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego; Zdobysław Milewski, zastępca dyrektora kancelarii Zarządu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego; Michał Michalski, Departament Dziedzictwa Kulturowego w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP; Marcin Zieniewicz, konsul w Konsulacie Generalnym RP we Lwowie, oraz przedstawiciele Katedry Konserwacji i Restauracji Malowideł Ściennych WKiRDS ASP w Krakowie: dr Anna Forczek i dr Paweł Boliński. Ze strony ukraińskiej stawili się: prof. Roman Jaciw, prorektor lwowskiej ASP; Lilia Onyszczenko, dyrektor Zarządu Ochrony Środowiska Historycznego Lwowskiej Rady Miejskiej; Roman Onyszko, zastępca dyrektora Zarządu Ochrony Dziedzictwa Kulturowego Lwowskiej Obwodowej Administracji Państwowej; prof. Jurij Ostrowskyj, lwowska ASP; Andriej Saljuk, wiceprezes ICOMOS Ukrainy, prezes Fundacji Ochrony Historyczno-Architektonicznej Spuścizny Lwowa; o. Stepan Sus, proboszcz cerkwi garnizonowej pw. ŚŚ. Piotra i Pawła UGKC, UGKC (dawnego kościoła OO. Jezuitów pw. św. Piotra i Pawła we Lwowie); o. Taras Mychalczuk, pomocnik proboszcza cerkwi garnizonowej pw. ŚŚ. Piotra i Pawła UGKC (dawnego kościoła OO. Jezuitów pw. św. Piotra i Pawła we Lwowie); prof. Roman Wasylyk, kierownik Katedry Sztuki Sakralnej lwowskiej ASP.

Uczestnicy spotkania dokonali wizji lokalnej dawnego kościoła OO. Jezuitów oraz ustalili potrzebę powołania polsko-ukraińskiej roboczej grupy doradczej do spraw rewaloryzacji świątyni. Stwierdzono również konieczność jak najszybszego

opracowania kompleksowego programu prac badawczych i konserwatorskich całego obiektu, oraz przygotowania i wydania pełnej monografii historyczno-artystycznej kościoła (w języku polskim i ukraińskim) jako podstawy dla przyszłych opracowań konserwatorskich. Jednocześnie ustalono, że w lipcu i sierpniu 2012 r. w kościele zostaną przeprowadzone szeroko zakrojone prace inwentaryzacyjne (fotogrametria, gigapanoramy, dokumentacja fotograficzna) wystroju, ze szczególnym naciskiem na pozostające w katastrofalnym stanie barokowe malowidła ścienne. Pracom tym będą towarzyszyć międzynarodowe studenckie warsztaty konserwatorskie. Koordynatorami przedsięwzięcia ze strony WKiRDS ASP w Krakowie są dr Anna Forczek i dr Paweł Boliński.

dr Anna Forczek

Za-chowane

5 grudnia 2011 roku w galerii WKiRDS „4 ściany” otwarto wystawę zatytułowaną *ZA-CHOWANE – Wystawa transferów malowideł ściennych wykonanych na WKiRDS ASP w Krakowie*, prezentującą wybrane realizacje Pracowni Przenoszenia Malowideł Ściennych.

Pracownia, jedyna tego typu jednostka w kraju, założona w 1978 r. i kierowana przez długie lata przez prof. Marię Ostaszewską, kształci studentów specjalności konserwacja malarstwa w zakresie wykonywania transferów malowideł ściennych. Zabieg oddzielenia a następnie osadzenia na nowym podłożu malowidła ściennego, często oceniany jako spektakularny, czasami na pograniczu magii, jest stosowany od dawna i z siłami pozaziemskimi bezpośrednio nie jest związany.

Na wystawie można było zobaczyć między innymi zestawione obok siebie średniowieczne, renesansowe i barokowe malowidła z Dolnego Śląska. To efekt działalności Katedry Konserwacji Malowideł Ściennych na tym terenie, która trwa nieprzerwanie od czasu powstania Wydziału do dnia dzisiejszego. Uratowane w ten sposób fragmenty polichromii są dzisiaj często jedynymi ocalałymi elementami nieistniejących kościołów czy pałaców.

Zaprezentowane zostały również dwa transfery

malowideł wykonanych przez zmarłego w ubiegłym roku Jerzego Nowosielskiego – Monumentalny *Chrystus Pantokrator* ze stropu kościoła w Jerzmanowicach oraz niewielkie malowidło *Głowa w koronie* wykonane na ścianie poddasza w domu własnym artysty. Zarówno w przypadku polichromii z Jerzmanowic, jak i malowidła ze strychu, powodem przeniesienia były planowane prace remontowe, które nie uwzględniały zachowania i bezpieczeństwa dekoracji malarskich jednego z najwybitniejszych współczesnych polskich artystów.

Centralną ścianę wystawy ozdobiło malowidło autorstwa Leona Wyczółkowskiego przedstawiające *Dziewczynę w stroju ludowym*, pochodzące ze ściany pracowni malarskiej w budynku głównym Akademii.

Niejako na uboczu, w jednym z narożników Galerii, prezentowany był rysunek autorstwa znanego szwajcarskiego fotografa Andrea Cometta, wykonany pierwotnie na ścianie galerii, gdzie twórca prezentował swoje prace. Bezpośrednim powodem wykonania rysunku było „aresztowanie” jednej z fotografii przez włoską policję na skutek protestów osoby przedstawionej na zdjęciu. Cometta w artystycznym uniesieniu wykonał „kopię” swego

zdjęcia na ścianie – w miejscu, gdzie wisiało. Każdorazowa prezentacja przeniesionych malowideł ściennych zmusza do głębszej refleksji nad konsekwencjami jakimi bez wątpienia są rezultaty wykonania zabiegu transferu. Malowidła ściennie będące integralną częścią architektury, zostają w wyniku przeniesienia pozbawione swojego pierwotnego kontekstu, często siły wyrazu oraz, co być może najważniejsze, autorskiej koncepcji spójnej z architekturą wnętrza. Zatem powody dla których wykonuje się tak radykalne działania nie powinny budzić wątpliwości co do podjętej decyzji.

Malowidła ściennie przenosi się często w sytuacji zagrożenia, gdy stan budynku w którym się zachowały nie gwarantuje ich bezpieczeństwa, przy jednoczesnym braku perspektyw zahamowania procesu destrukcji. W ostatnim czasie Pracownia prowadziła prace przy zdejmowaniu dekoracji malarskiej z początku XX w. w hali prób Teatru im. J. Słowackiego przy ulicy Rajskiej w Krakowie – przeznaczonej do rozbiórki. Obecnie, uratowane i zachowane dzięki przeniesieniu spore partie dekoracji malarskiej, są jedynym materialnym dowodem istnienia budynku. Innym powodem wykonywania transferów są także remonty obiektów nie uwzględniające zachowania polichromii nie będącej zabytkiem, a więc nie chronionej prawem (polichromia J. Nowosielskiego z Jerzmanowic).

Inną, częstą przyczyną może być rozdzielanie malowideł leżących na sobie. W ten sposób uratowano

zaprezentowany na wystawie, datowany na 2 ćw. XV w. fragment malowidła *Obrzezanie* pochodzące kościoła w Świerzawie, odsłaniając równocześnie wcześniejszą, romańską polichromię.

Na osobną uwagę zasługują dzieła sztuki współczesnej, których autorzy zakładają przeniesienie ich realizacji na podłoża ruchome (Cometta, Otto Zitko). Wówczas współpracujący z artystą konserwator dzieł sztuki staje się po części współautorem dzieła, a sam zabieg przeniesienia – aktem tworzenia.

Wystawa była również okazją dla specjalistów do przeglądu różnych, zmieniających się na przestrzeni minionych dziesięcioleci, stosowanych w procesie przenoszenia malowideł technik i materiałów. Transfery malowideł ściennych będące w posiadaniu Akademii to bez wątpienia największa w Polsce kolekcja tego typu dzieł sztuki, zasługująca zarówno na godziwe warunki przechowywania a także – co najważniejsze – na miejsce stałej ekspozycji. Wielokrotne przeprowadzki Wydziału wpłynęły na pogorszenie stanu zachowania transferów a miejsce ich obecnego przechowywania pozostawia wiele do życzenia... Miejmy nadzieję, że chociaż w niewielkim stopniu tekst ten przybliży nas do wymarzonej sali wystawowej wraz z zapleczem magazynowym godnym tak unikalnych i cennych zachowanych dzieł sztuki.

Marcin Błaszczyk

*Przenoszenie jest
bardzo istotnym
elementem działalności
dydaktycznej naszej
Katedry a zakres
obowiązków
pracowników
technicznych szeroki...*

*W zakres usług
świadczonych
przez I Katedrę
wchodzą też imprezy
okolicznościowe...*

*Na barkach studentów
również
niejednokrotnie
spoczywają nietypowe
zadania!*

*W terenie zwykle
staramy się przestrzegać
przepisów BHP, tylko
czasem ich interpretacja
jest... artystyczna.*

